

Sebevražda a její možné sociální příčiny

Oldřiška Vejmolová

Bakalářská práce
2016

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Oldřiška Vejmolová**
Osobní číslo: **H130236**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Sebevražda a její možné sociální příčiny**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti sociálních příčin suicidního jednání.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníků.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

MASARYK, Tomáš Garrigue. Sebevražda hromadným jevem společenským moderní osvěty. 5. vyd. Praha: Masarykův ústav AV ČR, 2002. 221 s. Spisy T.G. Masaryka; sv. 1. ISBN 80-86495-13-2.

FRANKEL, Bernard a KRANZ, Rachel. O sebevraždách. Překlad Ivo Lorenc. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1998. 149 s. Linka důvěry. ISBN 80-7106-234-0.

KOUTEK, Jiří a KOCOURKOVÁ, Jana. Sebevražedné chování. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003. 127 s. ISBN 80-7178-732-9.

VIEWEGH, Josef. Sebevražda a literatura. Vyd. 1. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1996. 282 s.

MONESTIER, Martin. Dějiny sebevražd: dějiny, techniky a zvláštnosti dobrovolné smrti. Překlad Vladimír Čadský. 1. vyd. Praha: Dybbuk, 2003. 414 s. ISBN 80-903001-8-9/ISBN 80-85880-10-5.

CHALOUPKA, Luboš. Úvod do sociální patologie: Sv.6, Sebevražednost dětí a mládeže. Vyd. 2. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986, 57 s.

DURKHEIM, Émile., Suicide. A study in sociology. Glencoe: Free Press. 1951 ISBN 0-203-99432-9. Master e-book ISBN.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Vyd. 1 Praha: Grada, 2007, 265 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1369-4.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Helena Skarupská, Ph.D.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

6. ledna 2016

Termín odevzdání bakalářské práce:

27. dubna 2016

Ve Zlíně dne 6. ledna 2016

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užit své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně *19. 2. 2016* .....

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahují škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k vyšší výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Abstrakt česky

Bakalářská práce se zabývá pokusem o sebevraždu na základě sociálních příčin. Pokus o sebevraždu tzv. **Tentamen suicidii**, **zkratka TS**: sebevražedný pokus je vědomý a úmyslný akt vůči vlastnímu tělu, vedoucí k ukončení vlastního života. V teoretické části se dále zaměřuji na sociologický náhled, historii a na definici a teorii sebevražd. Praktická část se zabývá informovaností a problematikou pokusů o sebevraždu u respondentů.

Klíčová slova: Sebevražda, sebevražedné jednání, sebevražedný pokus, sociální příčiny, sociální motivy, krizová situace, rodinné zázemí, okolní svět.

ABSTRACT

The thesis deals with the attempted suicide on the basis of social causes. The so-called suicide attempt *Tentamen suicidii*, the acronym *TS*. A suicide attempt is an intended act against one's own body, leading to end life. In the theoretical part, I focus on the theory of suicide from the sociological point of view, the history and definition of suicide. The practical part is concerned with knowledge and the issue of suicide attempts of respondents.

Keywords: suicide, suicidal behaviour, suicide attempt, social causes, social themes, the crisis situation, family background, the surrounding world.

Tímto bych ráda poděkovala vedoucí práce PhDr. Heleně Skarupské, Ph.D. za odbornou metodickou pomoc a cenné rady, které mi poskytovala při zpracování mé bakalářské práce.

„Sebevražda je jen společenské zlo, a nikoli mravní zločin“
Émile Durkheim

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 TEORIE, DEFINICE A HISTORIE SEBEVRAŽD	12
1.1 SUICIDUM A HISTORIE	14
1.2. SOCIOLOGICKÝ NÁHLED	15
2 SEBEVRAŽEDNÉ JEDNÁNÍ	17
2.1 SEBEVRAŽEDNÉ MYŠLENKY	18
2.2. SEBEVRAŽEDNÝ POKUS	19
2.3 DOKONANÁ SEBEVRAŽDA	24
3 TYPOLOGIE SEBEVRAŽD DLE SOCIÁLNÍHO ASPEKTU	26
3.1. EGOISTICKÁ SEBEVRAŽDA.....	26
3.2 ALTRUISTICKÁ SEBEVRAŽDA.....	26
3.3 ANOMICKÁ SEBEVRAŽDA	27
3.4 FATALISTICKÁ SEBEVRAŽDA	27
4 LEGISLATIVA VE SVĚTĚ	29
II PRAKTICKÁ ČÁST	31
5 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	32
5.1 CÍL VÝZKUMU	32
5.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	32
5.3 STANOVENÍ HYPOTÉZ	33
5.4 VÝZKUMNÝ SOUBOR	33
5.5 METODA SBĚRU DAT	33
5.6 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO SOUBORU	34
6 VÝSLEDKY VÝZKUMU A VYHODNOCENÍ DAT	35
7 SHRNUÍ PRAKTICKÉ ČÁSTI	53
ZÁVĚR	56
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	57
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	58
SEZNAM OBRÁZKŮ	59
SEZNAM GRAFŮ	60
SEZNAM TABULEK	61
SEZNAM PŘÍLOH	62

ÚVOD

Téma k bakalářské práci „Sebevražda a její možné sociální příčiny“ jsem si vybrala na základě životních zkušeností. Ve svém životě jsem se setkala se třemi dokonanými sebevraždami, a jedním pokusem o sebevraždu, a to přímo mých rodinných příslušníků.

Když jsem se poprvé setkala s tím, že můj blízký člověk odešel a již se nikdy nevrátí mi bylo asi osm let. Tenkrát jsem tento samovolný odchod cele nechápala, ale zanechal ve mně hlubokou stopu a tato stopa se jen pár let na to ještě rozšířila. A nejhorsí bylo, když můj nejbližší člověk, chtěl z tohoto světa odejít a já jsem si toho „nějak“ nevšimla. Do dnešních dní cítím onu bolest a strach...

Pokusy o sebevraždu jsou i v naší době bohužel nesmírně aktuálním tématem, jen se jim stále málo věnujeme a dnešní hektická doba tomu jen napomáhá. V dřívější době byla sebevražda i pokus o ni určitým způsobem tabu, nesmělo se o ní mluvit otevřeně a hlavně byla plná předsudků a určitých obav. Proto si myslím, že pokus o sebevraždu je stále palčivým problémem a voláním člověka o pomoc.

Každý den potkáváme spousty lidí, kteří stále někam spěchají, nebo alespoň mám tento pocit z výrazu jejich tváře i tempa. Neustále někam spěcháme a ze všeho tohoto spěchu a narůstající stresové zátěže plyne rychle pouštějící se film, kde nemáme možnost cokoliv řádně registrovat. Tímto u většiny lidí stoupá agresivita, nervozita a důsledkem toho i neláska samotného člověka k sobě. Snad právě proto lidé nejsou schopni čelit různým životním zkouškám a syndrom suicidálního chování se v naší společnosti šíří jako zákeřná nemoc, kterou neočekáváme. Přijde nečekaně a většinou neodejde bez následků.

Na základě toho všeho vzniká spousta otázek, které většinou začínají slůvkem „Proč?“ Ale otázkou k dané problematice je i postoj k životu. Pokud je člověk šťastný a spokojený v životě, těžko se zabývá myšlenkami na odchod z tohoto světa někam, kde to vůbec nezná a pokus si myslí, že ano, tak jsou to jen dohady a touha po útěku do nového a klidného života v nekonečnu. Ne málo sebevražd je vykonáno z důvodů sociálních. T. G. Masaryk je nazývá hromadným společenským jevem. Sebevražda vždy byla a bude složitou otázkou minulých, současných i budoucích generací. Následkem sebevraždy zemře ročně skoro stejný počet lidí jako při tragických nehodách. Suicidální chování není chápáno jen jako dokonaná sebevražda, ale bohužel pod tímto termínem se skrývá mnohem více.

Proto bych se ráda ve své práci zaměřila na pokusy o sebevraždu dospělých jedinců, a to ve věku 35 až 55 roků. V tomto případě se jedná o jedince, kteří jsou tzv., v nejlepším mezidobí. Mají nebo měli by mít již vyhraněný postoj k životu, jsou plně profesionálně zakotveni a jsou v určité fázi své osobní či rodinné konstelace (osamělost, konflikty v rodinách, ve vztahu k partnerovi nebo dětem, primární či sekundární osamělost a pud dál žít). Ale i v tomto věku může docházet k suicidálním pokusům, a to např. v případě ztráty zaměstnání, rozpadu manželství či úmrtí - ztráty manžela či manželky, bohužel i dítěte.

Tato práce je členěna na část teoretickou, ve které se zabýváme teorií, definicí i historií sebevražd. Popisujeme sebevražedné jednání, myšlenky, pokusy a sebevraždu dokonanou. Dále se zabýváme a popisujeme typologii sebevražd a dotkneme se legislativy v některých zemích.

V praktické části použijeme dotazník a statistiky. Z dotazníkového šetření zjišťujeme, co je příčinou pokusu o sebevraždu.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 TEORIE, DEFINICE A HISTORIE SEBEVRAŽD

Sebevraždu lze charakterizovat jako záměrný a sebepoškozující akt, při němž osoba, která se ho dopouští, si nemůže být jista, zda jej přežije. Přestože se dá připustit i nevědomá motivace, patří k sebevražednému aktu úmysl zemřít **hned teď**. Jde též o časově ohraničený akt, v průběhu jedné chvíle, několika minut či hodin.

Termín **sebevražda (suicidum)** je obecně definován, jako úmyslné ukončení vlastního života. Většina autorů má své definice a svá vyjádření: např.: T. G. Masaryk (1926) se zabýval hlavně sebevražedností jako hromadným jevem. Uvádí, že míra sebevražednosti je zastrahující a nemalý vliv na ni má, že lidé se odklání od náboženství.

Dle Durkheima (1951) se sebevraždy objevují v každé společnosti, chápe je jako zlo, ale ne jako mravní zločin a kteroukoli formu sebevraždy považuje za pouze přehnanou formu ctnosti. Pojem sebevraždy vlastně vztahuje na každý případ smrti, který je přímým či nepřímým důsledkem kladného či záporného aktu, který jedinec provedl sám a je si vědom, že toto chování bude mít nějaký určitý důsledek.

Známý a psychiatr a klinická psycholožka Koutek, Kocourková, (2007 s. 13) definují sebevraždu těmito slovy: *Suicidum lze také definovat jako záměrný a sebepoškozující akt, při němž si osoba, která se ho dopouští, nemůže být jista, zda přežije.* Další český psychiatr Höschl (2002) vnímá sebevraždu jako jednu z poruch pudu sebezáchovy, jako vědomé a úmyslné ukončení života, které patří mezi deset nejčastějších příčin smrti.

Autorka (Vágnerová, 2004, s. 489) ve své knize *Psychopatologie pro pomáhající profese*, píše, že *sebevraždu lze definovat jako násilné jednání charakteristické s úmyslem dobrovolně zničit vlastní život.*

V knize Petera Ondrejkoviče (2009) *Sociální patológia* je sebevražednost (suicidalita) popisována jako sebevražedné ohrožení a tzv. unavení životem. Je to psychický stav, ve kterém veškeré konání, myšlenky, fantazijní sny směřují k ukončení života. Ondrejkovič (2009) zmiňuje známý tzv. *Mennigerov syndróm*, kde je přáním zabít se nebo být zabítý, prostě řečeno, přání zemřít.

Pod sebevražedným jednáním si můžeme představit činnosti, které přímo souvisejí se sebevražedným aktem, a to ať už k realizaci sebevraždy dojde či nedojde. Z tohoto důvodu se k veškerému sebevražednému jednání vztahují všechny sebevražedné nápady, různé snad až sci-fi představy, sny, které se zabývají sebevražednými myšlenkami

a přípravou na sebevraždu. K tomuto patří i sebevražedné výhrůžky nebo tzv., „SOS“ volání, kde jedinec volá o pomoc, vlastně v době, kdy se chystá spáchat sebevraždu. Od tohoto už je jen krůček k sebevražednému pokusu a dokonané sebevraždě.

Ondrejkovič (2009, s. 354) říká, že *samotná samovražda (suicídium) je vlastním úmyslným usmrcením*. Dále píše, že sebevražda má multidimenzionální charakter – vícerozměrný, který zasahuje a prolíná se do lékařských problematik (psychiatrické a biologické), sociologické, psychologické, osobně axiologické – volí si své hodnoty, např. (neptá se, co je dobré či zlé, pravdivé či nepravdivé) a v nemalé míře se prolíná i s problematikou sociálně pedagogickou.

V dnešní době docela narůstá zájem o vysvětlení značného procenta sebevražd způsobených dědičností. U mladých lidí, takto ohrožených představuje dosti značný problém nejen pro rodiče, ale i učitele.

K sebevraždě se lidé uchylují z různých důvodů, ale většinou je to odpověď na těžké a bezvýchodné životní situace. U mnohých jedinců se např. jedná o naprostou ztrátu smyslu života, a to v důsledku nedostatku nebo ztráty nejen životní lásky, pozbyetí životních jistot a porozumění. U těchto lidí se mohou objevovat znaky anomie – rozpad norem, chybí řád, dále jde např. o nedostatečnou společenskou kontrolu. Do této kategorie lidí můžeme zahrnout jedince, kteří postrádají uplatnění svého života ve společnosti, mají dosti velkou frustraci rodinného zázemí, v oblasti profese a malé porozumění ze strany nejen svých přátel, ale i ostatních lidí. V těchto okamžicích můžeme říct, že z biologického hlediska dochází tzv., ke ztrátě pudu sebezáchovy, který chrání náš život.

Existují teorie, ve kterých se píše, že se ženy dopouštějí méně dokonalejších sebevražd jako muži, u žen je o to více pokusů o sebevraždy než u mužů. Jedná se o tzv. demonstrativní sebevraždy. Jsou to sebevraždy, o které se jedinci pokoušejí v domácím prostředí, kde vědí, že jsou v blízkosti jejich příbuzní. Tito lidé se sice pokoušejí o sebevraždu, ale nechtějí doopravdy zemřít. Tyto sebevraždy se většinou projevují u jedinců s hysterickými znaky. Demonstrativní sebevraždy mají účelový, nátlakový charakter. Chtějí tímto sebevražedným jednáním dosáhnout určitého splnění svých přání, cílů nebo může jít i o určitý protest proti něčemu či někomu. Opět se vlastně jedná o tzv., „volání o pomoc“, kdy nedokáží jiným způsobem upozornit na svoji osobu, na problém, se kterým se právě potýkají. V těchto případech můžeme počítat s recidivou, jedinec může opakovat toto jednání, ale bohužel již s letálním koncem.

Ondrejkovič (2009) se k tomuto dále vyjadřuje, že i v případech, kdy volání o pomoc bylo vyslyšeno, může dojít k opakovanému pokusu o sebevraždu, a proto si i tyto sebevraždy zasluhují osobitou pozornost.

1.1 Suicidum a historie

Suicidální chování se u lidí vyskytuje od nepaměti a v průběhu lidského vývoje společnosti se také postoj i pohled na sebevraždu vyvíjel a měnil. Např. u některých národů patřila sebevražda k přirozeným způsobům smrti.

Masaryk (1926) uvádí, že staří Keltové a Skandinávci považovali přirozenou smrt za potupnou a jenom smrt na bojišti za čestnou. Stárnoucí muži se proto vrhali ze skal, protože již nemohli bojovat. Tyto skály byly k tomu to určeny a staří muži se před tímto činem loučili se svými kmeny velkou, okázalou slavností plnou jídla a pití. Ve starém Řecku i v Římě byl odchod ze světa velmi rozšířený, např. otravou či puštěním žilou. V době rozšíření křesťanství došlo k velké změně, neboť sebevražda stigmatizovala jak oběť, tak i její rodinu, a to z důvodu, že křesťanství sebevraždu přísně zakazuje a sankcionuje. Na základě tohoto sebevražd dosti ubylo, i když zcela nevymizely. V dobách renesance opět se sebevražednost stala častějším jevem. Během 18. a hlavně 19. století se o sebevraždu pokoušelo stále více lidí, hlavně ve městech, a to v důsledku průmyslové revoluce, stěhováním lidí z venkova do měst a obrovského vzrůstu obyvatel ve městech. V Čechách a ve Slezsku v druhé polovině 19. století sebevraždy prudce stoupaly na rozdíl od Moravy, která nebyla tolik „průmyslová“.

Tabulka 1 - Počet sebevražd v českých zemích

	1869 -73	1874-78	1879-83	1884-88	1889-93
Čechy	601	937	1 161	1 276	1 350
Morava	194	306	391	397	365
Slezsko	61	109	116	120	125

Zdroj: dle T. G. Masaryka (1926)

Koutek, Kocourková (2007) se k tomuto období vyjadřují, že v důsledku hospodářské krize, která probíhala v průběhu 20. století, kde docházelo k obrovským výkyvům spojených s druhou světovou válkou a jejími hrůznými následky, lidé se více uchylují k dokonání

suicidu. V padesátých letech dochází k útlumu počtu sebevražd, což opět souvisí s politickou situací. A v letech šedesátých se opět objevuje vyšší nárůst počtu sebevražd. Po dalších deseti letech, tj. s vrcholem let sedmdesátých opět dochází k pomalému a pozvolnému útlumu počtu sebevražd, který trvá do dnes.

1.2. Sociologický náhled

O vůbec první sociologický rozbor a výklad sebevraždnosti se roku 1881 se pokusil zakladatel české sociologie, pedagog, politik později prezident **T. G. Masaryk** ve svém díle *Sebevražda hromadným společenským jevem*. Originál této knihy byl vydán nejprve v němčině a poté byl přeložen do češtiny a poté několikrát T. G. Masarykem aktualizován.

T. G. Masaryk (1926 s. 135) dělí sebevraždu na – nepřírozený způsob smrti, jenž byl přivolen neúmyslným vsazováním v životní proces, ať kladným, činným vlastním jednáním, či záporným, trpným chováním se vůči nebezpečí života a dále vnímá sebevrahy jako ty, kdo učiní svému životu konec úmyslně a vědomě, kdo si smrti jako takové přeje a je si jist, že si svým jednáním nebo opomenutím smrt přivodí. Dále je to sebeobětování, které patří mimo obě výše pospané skupiny. Sebeobětování je považováno za nejvyšší lidskou ctnost, i když se provádí častěji než je nutné.

Druhým významným sociologem zabývajícím se sebevraždou byl významný francouzský sociolog **David Émil Durkheim**. Ve svém sociologickém spise, který vyšel roku 1897 *Suicide* (Sebevražda) popisuje existenci tzv. zdravé a nemocné společnosti. E. Durkheim (1951) vidí a popisuje příčinu sebevraždnosti především v sociálních vlivech. Tyto vlivy nadřadil nad vlivy psychologické a biologické, protože ty jsou ustálené a neměnné. Společnost však na jedince vytváří tlak, kterému se nemůže vyhnout a na tomto založil svoji analýzu sebevraždnosti. Vychýlení se z normálního ekonomického stavu, ať spojená s konjunkturou anebo depresí, způsobuje nižší sociální regulaci a sociální integraci.

Dle informací z <http://www.dejiny sociologie.cz/emile-durkheim/> se snažil Durkheim ukázat, že rozhodnutí spáchání sebevraždy je natolik intimní, že z pohledu sociologického není zdaleka jen záležitostí individuální. Dále je vysvětleno, že individuální akt, má určitou závislost na vnějších příčinách. Sebevražda je brána jako fenomén moderní společnosti a určitý příznak nemoci společnosti, převládá individuální – osobní vysvětlení. Sebevražda je zkoumána profesními i náboženskými faktory a jsou studované statistiky, je používána eliminační metoda, vylučují se faktory, a ty které zůstanou, bere jako klíčové.

Durkheim (1951) popsal 4 typy sebevražd, a to: egoistickou, altruistickou, anomickou a fatalistickou. O těchto typech sebevražd se zmíníme v naší práci ještě v další kapitole.

Oba dva myslitelé se zasloužili o „jasnější pohled“ na sebevražednosti. Byly položeny základy detailního mapování a statistiky této „sociální nemoci“, jak ji E. Durkheim nazýval.

Náš známý autor prof. Ondrejko (2009, s. 361) v kapitole Sebevraždy ve světle sociálních věd takto: *Samovražda ako sociálny jav je i predmet pozornosti sociologie. Je podmienená makrosociálne, spoločenskými vzťahmi a sociálnou situáciou.* V různých státech a geografických podmínkách je výskyt sebevražd různý. Sociologie se snaží řešit i jednu z otevřených otázek, a to, zda sebevraždy patří k jevům, které jsou „infekční“. Tento jev zkoumal prof. Hedström (prof. sociologie na univerzitě v Oxfordu) zda sebevraždy mohou být tolik přitažlivé, že se rozrostou až do nákazy, která může být lidem nebezpečná. Výsledky tohoto zkoumání pochází od 1,2 milionu lidí a byly podrobeny matematicko-statistickým analýzám. Dle tohoto výzkumu je obrovská možnost této „nákazy“ v rodinách, kde k sebevraždě již došlo. Tady je nebezpečí až osminásobné. Na pracovištích, kde k suicidálnímu jednání došlo, se zvyšuje riziko až 3,5 násobně. Nejvíce postiženi touto „nákazou“ bývají hlavně muži. Toto zjištění, však není stejné jako u tzv. Wertherova efektu, o kterém se ještě zmíníme v následující kapitole.

2 SEBEVRAŽEDNÉ JEDNÁNÍ

Sebevražedné jednání velmi výstižně popisuje Koutek (2007), a to, že již v dějinách lidstva byly ve výskytu suicidálního jednání značné rozdíly. Zatímco ve starověkém Římě nebo Řecku byla sebevražda považována za jednu z alternativních možností, jak ukončit život, ve středověku křesťanství sebevraždu přísně zakazovalo a trestalo. V novověku docházelo k velkým zvrátům v projevech suicidálního jednání. Je např. známa vlna sebevražedného jednání mezi mladými lidmi v Evropě, kterou vyprovokovalo vydání Goethova *Utrpení mladého Werthera*. Také politické zvraty a nepříznivá období vedly ke zvýšení suicidality. Značné rozdíly ve výskytu suicidálního jednání se též týkají různých států a národů, stejně jako světadílů. Tradičně nejvyšší sebevražednost je v Evropě, dále následuje Severní Amerika, Oceánie, Austrálie, tedy oblasti světa, které jsou evropskou kulturou spojené. Nízká sebevražednost je naopak v Latinské Americe a Africe. Asie dle statistických údajů stojí uprostřed. Dále sebevraždou zemře prakticky stejný počet osob jako při autonehodách.

V souvislosti se sebevraždami jsou sledovány nejrůznější aspekty, ať už to jsou sociodemografické nebo regionální charakteristiky člověka pokoušejícího se o sebevraždu, diferenciaci sebevražednosti, způsob či časování sebevraždy. Nejčastější otázkou, kterou si se sebevražedným jednáním klademe, je otázka PROČ? Jaké jsou důvody vedoucí jedince k dobrovolnému ukončení života?

Existuje celá řada faktorů způsobujících jednání směřující k sebevraždě, odborníci se liší ve svém názoru na míru jejich vlivu. Tyto faktory můžeme vymezit na základě informací z Demografického informačního centra (2007) jako:

Faktory individuální:

- *Biologické podmíněnosti.*
- *Individuální struktura osobnosti.*
- *Duševní onemocnění.*
- *Zneužívání návykových látek.*
- *Anamnéza somatického onemocnění.*

Vnější faktory :

- *Společnost, sociální prostředí (rodinné vazby), sociální situace (nezaměstnanost, ekonomická situace).*
- *Fyzické prostředí.*

- *Širší sociální prostředí (politické, náboženské faktory).*

2.1 Sebevražedné myšlenky

Koutek, Kocourková (2007) se k suicidálním myšlenkám vyjadřují, že jsou charakterizovány jako verbální i neverbální projevy toho, že se jedinec zabývá myšlenkami na sebevraždu. Tj. nakolik je jasná představa o možnosti sebevraždy, jakým způsobem a na jakém místě by se měla odehrát, zda je např. připravován dopis na rozloučenou apod. Takový člověk začíná myslet na svou smrt jako na poslední a jediné řešení jeho problémů, které neumí jinak vyřešit. V hlavě proudí myšlenky, co by se stalo, kdyby se ráno neprobudil.

Koutek, Kocourková (2003, s. 28) píší, že *suicidální myšlenky jako forma suicidálního chování jsou intenzivní, dotýčný se jimi zabývá převážnou část svého času a myšlenky jsou obtížně odklonitelné*. Jistě existují lidé, kteří se zabývají otázkou svého života a života okolo sebe. Často si nepřiznáme, že naše myšlenky se někdy i zabývají myšlenkou „dobrovolného“ odchodu, tyto myšlenky mohou být příčinou špatné nálady nebo nějaké životní krize. Pokud, ale tyto myšlenky přetrvávají delší dobu, můžeme tyto myšlenky již považovat za myšlenky na sebevraždu.

Zůstaneme ještě u autorů Koutka a Kocourkové (2003, s. 28), kteří tyto myšlenky rozdělují na:

- egosyntonní – takové myšlenky, jež jedinec považuje za své, chápe je a je s nimi srozuměn,*
- egodystonní – jsou popsány jako vracející se nutkavé myšlenky, které se snažíme zahnat a zapomenout na ně.*

Těžko se tyto stavy vyhodnocují, ale jako indicie pro posouzení, v jakém stádiu se jedinec nachází, mohou sloužit např., jakým způsobem lze sebevraždu nejrychleji nebo nejlépe spáchat, psaní různých básní se suicidální tematikou či dopisy na rozloučenou a v neposlední řadě shromažďování pomůcek k vykonání suicida. Ondrejko (2009) dále popisuje některé indicie jako velké změny nálad a chování, odcizení se od přátel, rád si povídá a soustředí své zájmy na sebevraždu, atd. Pokud však tyto myšlenky přerůstají až k reálným představám jak by měla sebevražda vypadat, hovoříme o suicidálních tendencích. Člověk si např. shromažďuje léky, určité dostupné jedy (např. jed na krysy)

nebo si pořídí nějakou zbraň. Čili suicidální tendence představují další krok v suicidálním chování směrem k dokonanému suicidu.

2.2. Sebevražedný pokus

Suicidální pokus je definován jako každý život ohrožující akt s úmyslem zemřít Koutek (2007, s. 28),

Dále dle Koutka, Kocourkové (2007) statistika pokusů je značně nepřesná a lze se opírat spíše jen o dohady. Statistické údaje Evropské unie říkají, že ročně ve státech EU zemře sebevraždou 43 000 osob, o suicidim se pokusí asi 700 000 osob. V tomto případě by na jednu sebevraždu připadalo více než 16 pokusů. Jiné odhady hovoří o dvacetinásobku počtu suicidálních pokusů oproti dokonaným suicidiím, některé dokonce o čtyřicetinásobku. Dle průzkumu frekvence suicidálních pokusů, který prováděla Světová zdravotnická organizace v letech 1989 – 1992 v různých západoevropských městech, lze v celoevropském měřítku odhadnout počet sebevražedných pokusů na 15 na 100 000 obyvatel. Tento poměr by přibližně odpovídal desetinásobku oproti dokonaným sebevraždám. Vysoký počet suicidálních pokusů je v severských městech, v Helsinkách, Stockholmu, ale v Oxvordu a v maďarském Szegedu. Nízký počet vykazují města na jihu Evropy. Suicidální pokus v anamnéze představuje vysoké riziko pro další suicidální pokus, případně pro dokonané suicidium.

Koutek (2007, s. 19) píše: *V bývalém Československu bylo povinností každého lékaře, který se setkal se suicidálním pokusem, odeslat tzv. suicidální hlášení. Z těchto hlášení pak vznikala statistika suicidálních pokusů, naposledy za rok 1989. Z této statistiky vyplývá, že na jednu sebevraždu připadají pouze dva pokusy. Je zřejmé, že tato statistika byla velmi nepřesná, a to z důvodu, že většina suicidálních pokusů nebyla vůbec hlášena, ať již liknavostí lékařů či utajováním ze strany pacientů. Ale i za těchto okolností můžeme z těchto nepřesných čísel vyvodit určité platné trendy. Vzhledem k těmto statistikám byl zjištěn rozdíl mezi sebevražedností v Čechách a na Slovensku. Na Slovensku se počet suicidálního jednání, ať již ve formě pokusu nebo dokonaného suicidia, vyskytovalo méně. Z tohoto bylo dále zjištěno, že počet suicidálních pokusů mají mnohem více ženy než muži. Podstatné rozdíly jsou také mezi věkovými skupinami. Nejvíce suicidálních pokusů je v mladších věkových skupinách a s věkem jejich počet klesá, ovšem u dokonaných suicidií je to naopak. Těch bohužel se stoupajícím věkem na počet obyvatel jednotlivých věkových skupin přibývá. Více pokusů i sebevražd tj. tři čtvrtiny zdařilých sebevražd spáchají muži.*

Na druhé straně v Evropě je toto číslo, pokud jde o ženy, nepřímě úměrné, neboť tři čtvrtiny neúspěšných pokusů páchají ženy.

Tabulka 2 - Sebevražedné pokusy v ČR na 100 000 obyvatel daného věku podle statistiky

Věk	-14	15-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70-	Celkem
Muži	1,0	46,7	59,2	41,2	24,7	14,7	12,2	26,1	26,4
ženy	3,7	82,0	53,2	52,2	40,1	24,2	19,7	16,5	32,2
celkem	2,1	66,0	56,5	46,0	32,9	19,5	16,6	19,4	

Zdroj: Koutek, Kocourková (2007, s. 20)

Z této statistiky vyplývá, že do 14 let věku je počet sebevražedných pokusů dosti nízký, výrazně stoupá s věkem – adolescenti, a to hlavně u dívek, poté opět s věkem klesá, ale u seniorů nad 70 let opět stoupá. Koutek (2007)

Monestier (2003) se dále také zmiňuje, že na venkově je sebevražednost chlapců vyšší, a to na tři sebevraždy chlapců připadá jedna sebevražda dívky. Naopak ve městech se pokouší o sebevraždu více dívky, kterých je třikrát více než chlapců a nejčastějším způsobem je spolykání léků (90%). Toto se týká mladých lidí ve věku mezi patnáctým a pětadvacátým rokem. V případech neúplných rodin, kde chybí otec, se pokouší o sebevraždu více dívek, naopak v rodinách, kde chybí matka, se k tomuto kroku uchylují více chlapci. Znamená to tedy, že negativní vliv má patrně vždy nepřítomnost rodiče opačného pohlaví. Proto tuto věkovou kategorii je charakteristická rovněž recidiva. Dle studie Galupova ústavu z roku 1994 odpovídali mladí Američané takto: 36% uvedlo problémy v dopívání, 35% s drogami, 31% tlak okolí a 28% vztahy s rodiči. Rok 1984 Kanada – jeden středoškolák z pěti za svého krátkého života již někdy pomýšlel na sebevraždu a jeden z osmi měl v úmyslu sáhnout si na život během posledních dvou měsíců. Více jak 70% těchto mladých lidí tvrdilo, že si vypracovalo přesné plány odchodu ze světa, a 30% se o to za poslední dva roky pokusilo. Rok 1994 studie prováděné Insertem – 49% žáků francouzských středních škol všech stupňů, projevilo existenční psychologické symptomy sebevražednosti, 23% pomýšlelo na sebevraždu, 9% jich mělo nutkavou podobu a 6,5% se přiznalo, že se o ni jednou nebo několikrát pokusilo. Zajímavou studií uskutečněnou v šedesátých letech vyplynulo, že pokusy o sebevraždy jsou častější mezi studentkami než mezi studenty. Poměr byl 25 ku 30. Nejkritičtější věk je mezi devatenácti

a dvaceti lety a největší počet sebevražd najdeme mezi studenty lékařství a farmacie, dále jsou to studenti práva, ekonomie, přírodních věd, elektroniky, filozofie, jazyků, psychologie a sociologie, výtvarného umění a dramatického umění. Prestižní vysoké školy neuniverzitního typu vykazují jen malý počet dobrovolných odchodů ze života. Ze statistik sestavených v 60. letech 20. století tehdy vyplynulo, že nejméně sebevrahů je mezi adolescenty a mladými dospělými z dělnických kruhů, největší počet sebevražd u dětí, dosahovali rodiče se svobodným povoláním. Pokud se nad tímto zamýšlíme, tak zjišťujeme, že jedinců mezi 35 rokem věku až 55 rokem věku, kteří se pokusili o sebevraždu je podstatně méně.

Dle knihy *O sebevraždách* autorů Frankel, Kranzová (1998) si může suicidant v těchto chvílích nebo v těchto fázích ověřit, zda opravdu má sílu se zabít či jeho pud sebezáchovy je natolik silný, že přemůže nutkání se zabít. Naštěstí v mnoha případech takový jedinec ztratí odvalu a uvědomí si, že vlastně sebevraždu spáchat nemůže nebo ani vlastně nechce. Toto uvědomění si zvláštního chování jedince přichází často ve chvílích, kdy toto „jiné“ chování „vzbudí“ okolí, které uvidí, uslyší jeho zoufalé volání o pomoc a poskytne takovému jedinci pomoc a podporu v dalším životě. Tehdy může dojít k tomu, že si jedinec uvědomí cenu života a vlastně i určitou lásku svého okolí. Vzhledem k tomu, že sebevražedný pokus, i když je destruktivní a naprosto zoufalý čin je vlastně ukázkou určité formy boje o život. Snad právě proto je v naší civilizaci pokus o sebevraždu častější než sebevražda dokonaná. Při suicidálním pokusu si suicidant většinou volí tzv. měkkou metodu, např., požitím léků a očekává, že bude včas nalezen zachráněn. Motivy u pokusu o sebevraždu většinou bývají méně výrazné a často na rozdíl od sebevraždy jde o momentální výkyvy mysli. U hysterických jedinců může docházet k tzv. demonstrativním sebevraždám, kdy se na sebe snaží upoutat pozornost a své okolí, tak přinutit, aby splnilo jejich požadavky. Ve většině případů, ale toto jednání nemá nic společného s úmyslem se opravdu zabít. Mohou nastat situace, kdy tento pokus byl přijat negativně či naprosto bez zájmu a toto jednání dokonanou sebevraždu způsobí. O tomto způsobu jsme se již zmínili u autora Ondrejčkoviče (2009).

Také často „adrenalinové sporty“ někteří lidé považují za sebevražedné pokusy, a to z důvodu, že jejich riskantní a vlastně i sebepoškozující jednání může toto vyvolávat. Ale tito lidé, kteří tyto sporty provozují, to takto nepocítují nebo to právě považují za skutečné prožitky, i když jejich následky jsou bolestné, hrůzné či v některých případech mohou skončit letálně.

Frankel, Kranzová (1998, s. 127-128) ve své knize zmiňují Alfreda Alvarze, autora knihy *Zuřivý bůh*, který se sám pokusil o sebevraždu, pronesl tato slova: *Myslel jsem si, že smrt bude vypadat takto: všeobsahující vize života, krize po krizi, vše náhle vysvětlené, obhájené, vykoupené. Poslední soud v mozkových cívkách a závitech. Místo toho tu byla díra v hlavě, kulatá nula, prázdnota. Byl jsem podveden. Po několika měsících, kdy došlo k jeho zotavení Alvarez, prohlásil, že se konečně smířil s tím, že nedokázal svůj život vysvětlit. Když jsem se smířil s tím, že nikdy ani ve smrti, nedostanu žádné odpovědi, zjistil jsem ke svému překvapení, že mě moc nezajímalo, jestli jsem šťastný nebo nešťastný. Problémy a problémy problémů přestaly existovat. A to je v podstatě začátek štěstí.*

I když sebevražda, život a smrt jsou stále nesmírně záhadné, nebrání nám to v tom, co chceme, co si přejeme a jaký bude náš život. Každý z nás stále hledá a vytváří si smysl života, přemýšlíme jak zacházet s utrpením, radostí, jak vše přetvářet na něco prospěšného, a jak procházet různými životními změnami. Někdy nás naše starosti a problémy mohou natolik pohlcovat, že ztrácíme pevnou půdu pod nohama. Ale o to krásnější je pocit, kdy přijde odměna, která nás zaplaví pocitem radosti, úlevy i uspokojením. V jiném oddíle své knihy Alvarez cituje filosofa Alberta Cause, který nazval *život absurdním, ale skutečným darem.*

„Jinými slovy“ říká Alvarez, *konečným argumentem proti sebevraždě je sám život.*

Frankel, Kranzová (1998, s. 29 – 30) ještě zmiňují některé „hlášky“ – mýty, jako např.:

- *Když někdo přežije pokus o sebevraždu, již se o ni nepokusí.* Je mnoho lidí, kteří suicidální pokus přežili a opravdu se o něj již nepokusili neboť tento pokus jim „otevřel“ oči a oni si tím vyřešili nějaký problém či konflikt, ale je i mnoho jedinců, kteří svůj pokus opakují, je to vlastně takové jejich volání o pomoc, jejich SOS... nebo některé opakované pokusy mohou být opravdovým přáním zemřít.
- *Normální lidé se o sebevraždu nepokoušejí, sebevraždu páchá pouze určitý druh lidí.* Neexistuje žádný typ nebo *druh* člověka, který by se dal označit jako *sebevražedný typ*. Suicida i suicidální pokusy se objevují ve všech společenských třídách bez ohledu na rasu či pohlaví. O sebevraždu se pokoušejí lidé chudí i bohatí, Evropané či Američané nebo jiné národnosti, mladí či staří. Lidé, různých národností a společností se snaží tímto způsobem řešit své problémy. Ženy se o sebevraždu pokoušejí častěji než muži, kteří svůj pokus většinou dokonají neboť si vybírají více násilné a více definitivní způsoby sebevraždy. Ale ani

v tomto případě nelze tvrdit, že se jedná o „určitý typ“ jedinců. Existují společnosti, ve kterých je míra sebevražednosti vyšší nebo nižší, ale to záleží na společenských postojích k otázce života a smrti, práv jednotlivce, náboženství, výchova dětí a mnohého dalšího, které může ovlivnit suicidální chování.

Dále uvádíme některé mýty o sebevraždě dle Koutka (2007 s. 15):

- **Představa:** *Když se někdo rozhodne, že spáchá sebevraždu, nikdo mu v tom nemůže zabránit.*
- **Skutečnost:** *Mnoho lidí, kteří se pokoušejí o sebevraždu, se pohybuje mezi touhou žít i zemřít. Jejich postoj k výsledku sebevražedného jednání je ambivalentní. Když se jim dostane časné pomoci a přiměřené léčby, je možné je od sebevraždy odvrátit.*
- **Představa:** *Každý, kdo se pokouší o sebevraždu, musí být šílený.*
- **Skutečnost:** *Mnoho lidí, kteří se pokoušejí o sebevraždu, netrpí šílenstvím, ale mohou být depresivní, mohou pociťovat bezvýchodnost a nevěří, že existuje jiná životní alternativa.*

Uzavřeme tuto kapitolu tím, že se alespoň lehce dotkneme pokusů o sebevraždu slavných a jaký vliv má suicidální jednání „hvězd“, vliv na osoby, které většinou bývají jejich životními vzory. O těchto pokusech o sebevraždu, které ve většině případů končí letálně se dočítáme např. u autora Monestiera (2003). Mnozí literáti se často zabíjejí snad proto, aby došli konečně svého klidu, jakého za života nemohou dosáhnout. Neb jejich myšlenky a rozervané nitro může uspokojit jen smrt. Co se týká románů, např. dílo Johanna Wolfganga Goethe *Utrpení mladého Werthera*, bylo opravdu dílem, které zabíjelo. Monestier (2007, s. 397-398) uvádí: *Werther způsobil více sebevražd než nejkrásnější dívka světa. Napsala paní de Stalet, a to nejen v Německu, Francii, ale i v Anglii, Belgii, v Itálii, ale dokonce i ve skandinávských zemích.* Tento román byl na tolik známý, že dokonce i Napoleon III tvrdil, že tento román několikrát četl. Možná se při čtení této knihy rozpomněl na svého předka Napoleona I., který měl ve svých sedmnácti letech napsat: *Vždycky sám uprostřed lidí se vracím, abych snil sám se sebou a poddával se síle melancholie. Ze které strany na mě zaútočí dnes? Ze strany smrti? Jakou hrůzou mne postihne, aby mě zničila? Co mám dělat na tomto světě? Když už musím zemřít, není lepší se zabít ihned?* Tímto bychom ukončili tuto kapitolu neb takto bychom mohli psát dál a dál, protože těchto smutných odchodů je opravdu mnoho a tato slova na nás působí i v dnešní době....

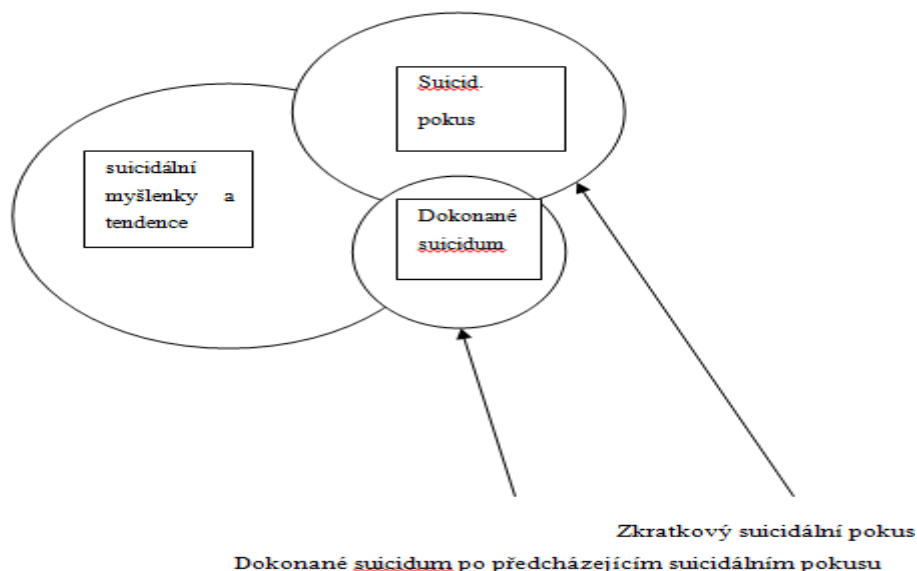
2.3 Dokonaná sebevražda

Po předešlém přicházíme do fáze dokonané sebevraždy, která je bohužel již nezvratná. Sebevražda (Latinsky – suicidium odvozené od *sui cedere* – zabít sám sebe) je čin, kterým člověk zapříčiní vlastní smrt. Určitou zajímavostí je skutečnost, že slovní spojení „sebe-vražda“ se začalo používat až v 19. století. Z určitých starších pramenů vyplývá, že slovo sebevražda je vyjadřováno např. slovními spojeními jako „padl na meč“ případně „oběsil se“. (Monestier, 2003)

Dle skript Lékařské fakulty Masarykovy univerzity (Švestka, a kol., 1993) se píše, že lidé, kteří spáchali dokonanou sebevraždu, žili většinou osamoceně, a to ve velkých městech, byli osamělí bez rodinných příslušníků a často byli nemocní a v dětství emočně frustrovaní. Dokonaná suicida se většinou realizují pomocí medikamentů – tzv. měkká metoda nebo např. použití střelné zbraně – tvrdá metoda.

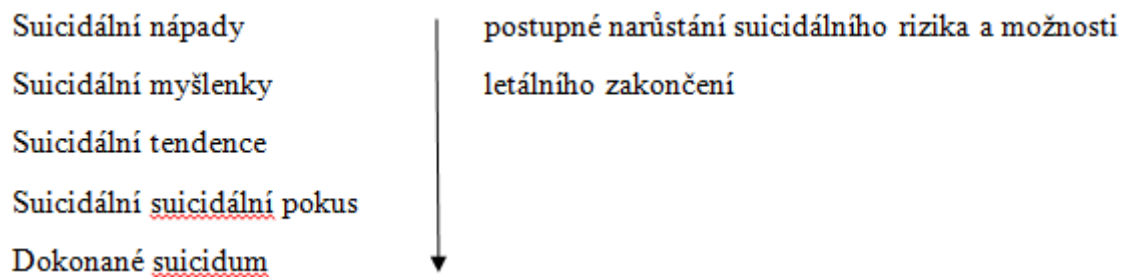
V knize *Sebevražedné chování*, **autorů** Koutek, Kocourková (2007, s. 29) definují dokonané suicidium, jako *sebepoškozující akt s následkem smrti, který je způsoben sebou samým s vědomým úmyslem zemřít.*

Obrázek 1 - *Schéma suicida*

zdroj: Koutek, Kocourková (2003, s. 30)

Obrázek 2 - *Kontinuální model suicidálního jednání*

zdroj: Koutek, Kocourková (2003, s. 30)

Dále Koutek, Kocourková (2003, s. 31) ve formách, způsobech a motivech sebevražděného chování se dotýkají sebevražd bilancních, které jsou provedeny na základě bilancování, kdy situace jedince je tzv., neúnosná, a to často bývá např. z důvodu nevyléčitelného onemocnění nebo vojáků, kteří neunesli prohranou bitvu. Těto sebevraždě je velmi blízká sebevražda biická – *tedy sebevražda v normálním duševním stavu, na základě motivů vycházejících z reality.*

3 TYPOLOGIE SEBEVRAŽD DLE SOCIÁLNÍHO ASPEKTU

Durkheim (1951) např. rozlišuje čtyři typy sebevražd v závislosti na charakteru „suicidogenních proudů“, které společností probíhají. Za sebevraždu přitom považuje i takové jednání, které vede k tomu, že člověk nezahyne vlastní rukou, jako je tomu v případě hrdinů, kteří se obětují pro celek. Ondrejko (2009, s. 359) uvádí, že *v zmysle Durkheimovej teorie, samovražda jako sociologický problém vypovedá súčasne aj o stave spoločnosti, s čím možno iba súhlasiť*. Sebevražda působí uvolnění vazeb, oslabení struktur až jejich rozklad. Pro sociologii je tento stav velmi negativní. Suicidum je proto viditelným nepřítelem společnosti a je velmi nutné se jí více věnovat a tím omezovat výskyt sebevražedného jednání.

3.1. Egoistická sebevražda

K tomuto typu sebevražd vede deformovaný rozvoj individuace směrem k egoismu, tedy k povýšení individuálního Já nad Já sociální. K ní se váže míra suicidálního chování mezi jednotlivými náboženstvími. Katolíci a židé mají většinou vyšší, silnější sociální vazby než Protestanti, kteří tyto vazby postrádají. Proto zřejmě u Protestantů dochází k větší sebevražednosti než u zmíněných katolíků a židů. Zde Durkheim dochází k tomu, že vzdělanější lidé podléhají suicidálnímu jednání častěji a tím i u mužů je vyšší sebevražednost než u žen neboť se předpokládá, že muži jsou vzdělanější. K této – egoistické sebevraždě tedy dochází, když je míra integrace velice nízká a člověk je tak vystaven přehnanému individualismu. (<https://cs.wikipedia.org/wiki/Sebevrazda>)

Podle Ondrejko (2009, s. 358) *egoistická samovražda, vyplývajúca z nedostatočnej vazby medzi jednotlivcom a spoločnosťou* znamená právě sociální problém.

3.2 Altruistická sebevražda

Opakem přehnané individuace, která vede k egoistické sebevraždě, je individuace nedostatečná. Příliš silná integrace do společnosti může končit altruistickou sebevraždou. To je případ starých a nemocných lidí, kteří se stali přítěží společnosti nebo manžele, které páchaly sebevraždu po smrti manžela a podobně. V současnosti je, podle Durkheima, altruistická sebevražda nejčastější ve vojenském prostředí, které se svou kolektivností podobá minulým společnostem. K této sebevraždě vede získání všeobecné sociální prestiže, která se vyskytuje zejména v tradičních kulturách, např. japonské, čínské

nebo severoamerických Indiánů. U těchto národů je nesmírně silná provázanost s náboženstvím. Proto, kde se člověk obětuje Bohu je bráno jako jediný smysl života. Jedince tak sebevražda dovádí za vyšším cílem a je vlastně i náplní proroctví. Dle Ondrejkoviče (2009, s. 358) *altruistická sebevražda jako dosledok prílišnej těsnej vazby individua na skupinu, spojená často se sebeobetovaním v prospech záujmov skupiny nebo celku* je ale také sociálním problémem.

3.3 Anomická sebevražda

Sebevraždy narůstají nejen v dobách hospodářské krize, ale také v dobách prosperity. Lze to vysvětlit tím, že v těchto dobách dochází k přílišnému uvolnění normativních regulací, které řídí jednání lidí. Lidé ztrácejí realistický pohled na skutečnost a proto lidé, jejichž očekávání nebyla naplněna, bývají náchylní spáchat anomickou sebevraždu. Tento typ sebevraždy je tedy výsledkem přemrštěných a nenaplněných očekávání, je výsledkem rozdílu mezi výší individuálních ambicí a mírou jejich uspokojení.

Egoistická i anomická sebevražda jsou důkazem toho, že společnost není dostatečně zpřítomněna v individuích. V případě egoistické sebevraždy je individuum málo integrované, zůstává izolováno od společnosti druhých. V případě sebevraždy anomické v něm nejsou dostatečně zvnitřněny normy, které by spolehlivě regulovaly jeho jednání. Zatímco egoistická sebevražda se týká hlavně intelektuálů, kteří se izolovali od druhých v přehnaném individualismu, sebevražda anomická je častá u úspěšných obchodníků a průmyslníků, kteří ztratili měřítko pro posouzení toho, co si ještě mohou nárokovat, co ještě mohli dokázat. *Člověk, který má tyto podmínky a cíle nastavené jako cíle nesplnitelné, zákonitě žije v neštěstí*, píše Durkheim (1951, s. 248). Ondrejkovič (2009, s. 358-359) dle Durkheima v neposlední řadě popisuje anomickou sebevraždu slovy: *anomická sebevražda, v pozadí ktorej stoja veľké a náhle sociálne pravraty a zmeny spojené se zmenou hodnot a noriem spoločnosti a absenci sociálnem kontroly* je opět sociálním problémem.

3.4 Fatalistická sebevražda

K této se nevráždě se Ondrejkovič nevyjadřuje vůbec, a to zřejmě z důvodu, že čtvrtému typu sebevraždy věnuje Durkheim (1951) ve své knize jen jedinou poznámku a věnuje se jí nejméně, ale tento druh je nicméně zcela logickým doplňkem jeho typologie. Zatímco anomická sebevražda má svůj zdroj v mimořádně oslabeném regulačním systému

společnosti, příčinou sebevraždy fatalistické je naopak příliš silná společenská regulace. Uchylují se k ní lidé, jejichž veškeré touhy a očekávání jsou nekompromisně společností potlačovány, takže se ocitají v osudové bezvýchodnosti. V minulosti byl tento typ sebevražd poměrně častý a Durkheim uvádí příklad otroků, kteří si brali život, protože nemohli aspirovat na slušné zacházení ze strany společnosti nebo bankéř, který projde bankrotem a spáchá raději sebevraždu než by vlácel a zostudil svou rodinu před světem.

4 LEGISLATIVA VE SVĚTĚ

Dle Monestiera (2003) od sebevražd v minulých létech odrazovala hlavně církev a trestní zákony. Zjistíme, jak velké bylo působení církve ve většině evropských zemí do doby než se církevní právo začalo oddělovat od práva trestního, i když světské zákony nebyly, co se týká oblasti sebedestrukce a represivity. V této práci se dotkneme několika zemí, např. v **České republice**, pokud se člověk dopustí sebevražedného jednání, není to považováno za trestný čin, ale dle § 144 trestního zákona č. 40/2009 Sb. se o účasti na sebevraždě dozvídáme, že, *kdo jiného pohne k sebevraždě nebo jinému k sebevraždě pomáhá, bude potrestán, došlo-li alespoň k pokusu sebevraždy, odnětím svobody na šest měsíců až tři léta*. Odstavec 2 nás informuje o zpřísnění trestu, pokud by někdo spáchal tento čin na mladší osobě 18 let, na ženě těhotné či jedinci, který by byl duševně chorý. Za pomoc fyzickou se myslí např. opatření různých prostředků ke spáchání suicida nebo psychická, a to např. radou, jak suicidium provést a jedince v jeho sebevražedném jednání podpořit a utvrdit.

Král Edgar v **Anglii** v 10. století vydal nařízení, ve kterém byl sebevrah postaven na roveň padouchů. Např., pokud jedinec spáchal sebevraždu v domě, jeho tělo mohlo být vyneseno oknem z domu, pouze za soumraku. Tělo bylo potom vláčeno ulicemi a s ostrým předmětem zabořeným v hrudi a bylo zahrabáno na křižovatce. Tento tvrdý obřad byl jako poslední proveden na King s Road v Londýně v roce 1823. V roce 1840 propadal veškerý majetek koruně a sebevrah byl prohlášen za zrádce a až do roku 1870 tato ustanovení platila, ale i poté bylo suicidium považováno za zločin a také tak bylo postihováno. (Monestier, 2003)

V roce 1961 byl zrušen zákon, který pokládá sebevraždu za zločin, i když napomáhání je i nadále trestné. Čili, kdo pomáhá, navádí k sebevraždě nebo jen k pokusu o ni, bude potrestán až na dobu čtrnácti let odnětím svobody. Pokud třetí osoba poskytne oběti nějaké prostředky ke spáchání suicida, bude souzen a bude na něj pohlíženo, jako na někoho, kdo se tohoto zločinu dopustil. I když v Anglii již suicidium není zločinem, trestné zůstává nabádání a napomáhání. (Monestier, 2003)

Velmi zajímavé a snad nejrozsáhlejší soudy ohledně suicidálního jednání vyplývají z **Francie**. Monestier (2003, s. 235) zde uvádí: *Proti mrtvole sebevraha, bude veden proces, a to před úřady, které by byly kompetentní v případě vraždy jiného člověka*. Veškerý majetek připadá baronům a vrchnosti, dědicové nedostanou nic. Také některé

soudy, dle místních zvyklostí nařizovaly další tresty (zatlučení do sudů a posláni po řece) Pokud sebevraždu spáchal muž z lidu nebo měšťan byl soudem vynesen řádný rozsudek, a to dle Nařízení Ludvíka XIV. z roku 1670. Jeho majetek byl zkonfiskován ve prospěch panovníka.

Nedokonanou sebevraždu trestali různými tresty, od prostého vězení až po kruté galeje. Mrskání na veřejném prostranství bylo nejběžnějším potrestáním.

V roce 1789, kdy proběhla revoluce a Deklarací lidských práv byla zrušena kontrola společnosti nad jedincem. Sebevražda již nebyla trestána a byla vyňata z oblasti práva a ze seznamu zločinců byla vyškrtnuta, ale nadále bylo trestáno napomáhání k sebevraždě. V roce 1810 po vydání zákoníku přestalo existovat na pomáhání k sebevraždě, tak jak je chápáno dnes, ale i tak zůstalo několik článků, které přesně definovaly činy rovnající se napomáhání. Pokud někdo donutil hrozbami či úskoky jedince k sebevraždě, nebyl trestně stíhán, ale morálně odpovídal za jeho smrt. V případě, že byla jedinci poskytnuta rada, návod nebo různé pomůcky k vykonání sebevraždy a tato osoba věděla, k čemu budou sloužit, je tato osoba trestně zodpovědná, i když sebevrah použil tyto nástroje dobrovolně a dal této osobě souhlas. V roce 1827 byl za napomáhání k sebevraždě přítel apelačním soudem vydán rozsudek k trestu smrti a odvolání bylo zamítnuto. (Monestier, 2003)

Francouzské zákony tedy ukládají, tak, jak to sepsal Michal Grimaldi, profesor na univerzitě Paříž II, 5 určitých „povinností“ - povinnost pomoci, povinnost zdrženlivosti, povinnost ohleduplného přístupu a povinnost řádného dozoru. (Monestier, 2003)

Pouze materiální pomoc, nikoliv navádění je trestné v **Norsku, na Islandě a v Dánsku**. Navádění je bráno v těchto zemích právníky pouze za intelektuální a abstraktní krok, neboť psychiku sebevraha nelze předpokládat. Zakončíme tuto kapitolu **Spojenými státy**. I když Americká legislativa vychází a je inspirována anglickým právem nepřístupuje k suicidu, jako ke zločinu. Jako ke zločinu přistupuje pouze v šesti státech, a to se ještě od stíhání viníka upouští, ale pokus o suicidium se může potrestat až dvěma roky vězení a velkou pokutou. I když tyto zákony jsou stále platné, používají se jen velmi málo. (Monestier, 2003)

Nabádání a napomáhání k sebevraždě je tedy ve většině států považováno za zločin a dokonce může být bráno jako účast na vraždě.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 VÝZKUMNÝ PROBLÉM

V bakalářské práci se v empirické části budeme zabývat zkoumáním výzkumného problému, který se zabývá příčinami sebevražedného jednání se zaměřením na sociální aspekty. Při popisování výzkumného problému jsme vycházeli z literatury zabývající se problematikou sebevražedného jednání. Zkoumání příčin suicidálního jednání by mělo být pro společnost jednou z priorit jejich potřeb. Proto považujeme za vhodné se věnovat uvedené problematice.

Empirická část je založena na kvantitativním výzkumu. K získání dat jsme použili dotazník, který jsme předložili respondentům ve věkové hranici 35 – 55 let, na základě dat, které jsme získali od respondentů nám poslouží k vyhodnocení problematiky pokusu o sebevraždu.

5.1 Cíl výzkumu

Z daných výsledků se pokusíme objasnit cíl našeho výzkumu, a to s cílem zaměření na sociální problematiku suicidálního chování.

Dílčí cíle:

- zjistit zda má vliv vzdělání na suicidální chování,
- zjistit zda souvisí s pokusem o sebevraždu zdravotní stav jedince,
- zjistit zda má rodinná situace vliv na pokus o sebevraždu.

5.2 Výzkumné otázky

Vzhledem k výzkumným cílům jsme si stanovili výzkumné otázky.

Hlavní výzkumná otázka: je položena na základě položeného hlavního cíle, a to: *Jaké jsou příčiny pokusu o sebevraždu?*

Dále se můžeme zaměřit např., které příčiny vyvolávají suicidální tendence častěji a zda existuje rozdíl v suicidálním jednání v dané věkové kategorii např. dle: vzdělání, zdravotního stavu a sociální situace.

Dílní výzkumné otázky:

- ovlivňuje vzdělání jedince suicidální chování?
- souvisí s pokusem o sebevraždu zdravotní stav jedince?
- má rodinná situace vliv na pokus o sebevraždu?

5.3 Stanovení hypotéz

Dále si stanovujeme výzkumné hypotézy, které jsme postavili na základě teoreticko - empirických studií.

1. Cílem výzkumu je zjistit, zda má zdravotní stav vliv na pokus o sebevraždu.

H_0 zdravotní stav jedince nemá vliv na pokus o sebevraždu

H_A jedinci se špatným zdravotním stavem se častěji pokoušejí o sebevraždu

2. Cílem výzkumu je zjistit, zda má vliv vzdělání na pokus o sebevraždu.

H_0 úroveň vzdělání nemá vliv na pokus o sebevraždu

H_A u lidí s nižším vzděláním je více pokusů o sebevraždu než u lidí s vyšším vzděláním

3. Cílem výzkumu je zjistit, zda má rodinná situace vliv na pokus o sebevraždu.

H_0 rodinná situace nemá vliv na pokus o sebevraždu

H_A lidé žijící osamocně se častěji pokoušejí o sebevraždu

5.4 Výzkumný soubor

Ke sběru dat ke své bakalářské práci jsem si zvolila metodu kvantitativní, Chráska (2007) která umožní oslovit více respondentů a umožní formou jednoznačně položených otázek vyvodit - stanovit závěry vztahující se k teoretické části.

5.5 Metoda sběru dat

Dle Gavory (2000, cit. Podle Chráska 2007, s. 163) *dotazník je způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí.*

Chráska (2007) dále píše, že k výhodám této metody patří snadná administrace a oslovení velkého množství respondentů v krátkém časovém úseku, což umožňuje relativně snadné a spolehlivé vyhodnocování, a tak tvoří tuto metodu i časově velmi ekonomickou.

Na druhé straně nevýhodou může být samotné sestavení dotazníku. Otázky mohou být špatně formulovány. Navrhované odpovědi nemusí poskytovat validní odpovědi. Použití dotazníku forma či rozsah může odradit od dokončení jeho vyplňování a ani výsledky nemusejí být podstatné pro naplnění cíle dotazování. Dotazník by měl splňovat validitu – platnost – dotazník zjišťuje to co má, reliabilitu – spolehlivost – přesně zachycuje zkoumané jevy.

Ke zpracování dat byl použit MS Office 2010 – MS Word a MS Excel, ve kterém byly tvořeny grafy.

5.6 Charakteristika výzkumného souboru

Pro výzkum jsme si zvolili standardizovaný elektronický dotazník vytvořený na serveru SURVIO a zasláný respondentům přes sociální síť – facebook, obsahuje uzavřené a polouzavřené otázky. Dotazník byl vyplněn respondenty ve věkové kategorii 35 až 55 let. Výzkumného šetření se zúčastnilo celkem 103 respondentů, z toho 69 žen a 34 mužů. V příloze této práce je přiložen vzor dotazníku

6 VÝSLEDKY VÝZKUMU A VYHODNOCENÍ DAT

V této kapitole se zaměříme na vyhodnocení dat získaných z dotazníkového šetření.

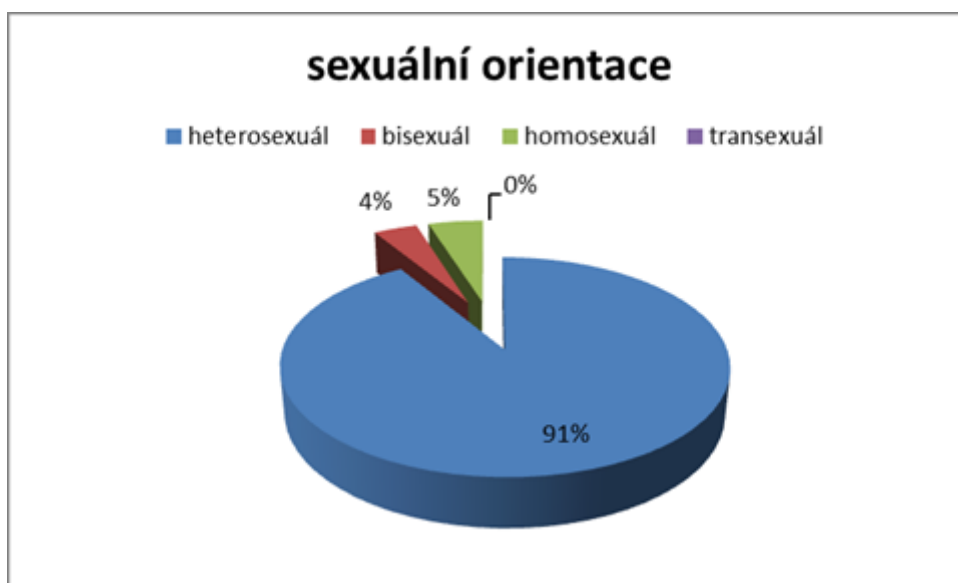
Otázka č. 1 – pohlaví

Tabulka 3 - pohlaví

Pohlaví	Absolutní četnost	Relativní četnost
žena	69	67%
muž	34	33%
celkem	103	100%

První otázkou jsme zjišťovali počet účastníků – respondentů výzkumu dle pohlaví. Výsledky jsou uvedeny v Tab. č. 3, ze které je zřejmé že dotazník oslovil více žen než mužů, a to v poměru: **69 (67%) žen a 34 (33%) mužů**

Otázka č. 2 – Jaká je Vaše sexuální orientace?

Graf 1 - sexuální orientace

Otázka č. 2 se zaměřuje na sexuální orientaci respondentů. Tuto otázku zodpověděl plný počet respondentů – 103 (100%). Ve zkoumaném souboru bylo 94(91%) heterosexuálů, 4(4%) bisexuálů, 5(5%) homosexuálů a žádný z respondentů se nevyjádřil na orientaci –

transexuál. Z toho 5(100%) respondentů kteří označili, že se pokusili o sebevraždu byli všichni heterosexuálové.

Otázka byla položena z důvodu, že v literatuře se objevuje důraz na sexuální orientaci v návaznosti na suicidální tendence.

Otázka č. 3 – Svůj zdravotní stav považuji za:

Cílem výzkumu je zjistit, zda má zdravotní stav vliv na pokus o sebevraždu.

Tabulka 4 - test nezávislosti χ^2 -kvadrát pro kontingenční tabulku– zdravotní stav

<i>Zdravotní stav</i>	<i>Pokus o sebevraždu</i>		<i>Součet</i>
	<i>Ano</i>	<i>Ne</i>	
<i>Výborný</i>	1	25	26
<i>Dobry</i>	1	51	52
<i>Uspokojivý</i>	2	20	22
<i>Špatný</i>	1	2	3
<i>Velmi špatný</i>	0	0	0
<i>Součet</i>	5	98	103

Tabulka 5 - počet četností

$\frac{5 * 26}{103} = 1,2621$	$\frac{98 * 26}{103} = 24,7379$
$\frac{5 * 52}{103} = 2,5243$	$\frac{98 * 52}{103} = 49,4757$
$\frac{5 * 22}{103} = 1,0679$	$\frac{98 * 22}{103} = 20,9320$
$\frac{5 * 3}{103} = 0,1456$	$\frac{98 * 3}{103} = 2,8544$
0	0

Chí kvadrát vypočítáme pomocí vzorce $\frac{(P-O)^2}{O}$

např. pro hodnotu 1(1,2621) je $\frac{(1-1,2621)^2}{1,2621} = 0,0544$

$$\lambda^2 = 0,0544 + 0,00278 + 0,9204 + 0,0469 + 0,8135 + 0,0415 + 5,0137 + 0,2557 = 7,1489$$

$$\lambda^2_{0,05}(4) = 1,1455 \qquad 1,1455 < 7,1489$$

Nulovou hypotézu zamítáme a přijímáme **alternativní hypotézu**. Z toho vyplývá, že lidé se špatným zdravotním stavem se častěji pokoušejí o sebevraždu.

Z tohoto výsledku můžeme usoudit, že lidé se špatnějším zdravotním stavem více tíhnou k suicidálnímu jednání.

Otázka č. 4 – Jaké je Vaše vzdělání?

Cílem výzkumu je zjistit, zda má vzdělání vliv na suicidální jednání.

Tabulka 6 - test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku – vzdělání

<i>Úroveň vzdělání</i>	<i>Pokus o sebevraždu</i>		<i>Součet</i>
	<i>Ano</i>	<i>Ne</i>	
<i>Základní</i>	0	2	2
<i>Střední s výučním listem</i>	1	11	12
<i>Střední s maturitou</i>	3	51	54
<i>Vyšší odborné</i>	0	9	9
<i>Vysokoškolské</i>	1	25	26
<i>Součet</i>	5	98	103

Tabulka 7 - výpočet četností

$\frac{5 \cdot 2}{103} = 0,0971$	$\frac{98 \cdot 2}{103} = 1,9029$
$\frac{5 \cdot 12}{103} = 0,5825$	$\frac{98 \cdot 12}{103} = 11,4175$
$\frac{5 \cdot 54}{103} = 2,6214$	$\frac{98 \cdot 54}{103} = 51,3786$
$\frac{5 \cdot 9}{103} = 0,436$	$\frac{98 \cdot 9}{103} = 8,5631$
$\frac{5 \cdot 26}{103} = 1,2621$	$\frac{98 \cdot 26}{103} = 24,7378$

Chí kvadrát vypočítáme pomocí vzorce $\frac{(P-O)^2}{O}$

např. pro hodnotu 0(0,0971) je $\frac{(0-0,0971)^2}{0,0971} = 0,0971$

$$\chi^2 = 0,0971+0,00495+0,2988+0,01526+0,05468+0,00279+0,4369+0,0223+0,0544+0,0027$$

$$\chi^2 = \mathbf{0,98996}$$

$$\chi^2_{0,05(4)} = \mathbf{1,145477}$$

$$\mathbf{1,145477 > 0,98996}$$

Tímto výsledkem **přijímáme nulovou hypotézu**. To znamená, že v našem dotazníku úroveň vzdělání nemá vliv na pokus o sebevraždu, ale je možné, že je to díky tomu, že náš počet respondentů, kteří odpověděli kladně na pokus o sebevraždu je nízký. V literatuře dle Monestiera (2003), se ale dočítáme, že ve většině případů mají suicidální tendence lidé s vysokoškolským vzděláním.

Otázka č. 5 – Svoji ekonomickou situaci považují za:

Graf 2 - ekonomická situace

Z otázky na ekonomickou situaci vyplývá, že většina respondentů tj. 70(68%) označila svoji ekonomickou situaci za dobrou, dále je zřejmé, že 20(19%) respondentů považuje svoji ekonomickou situaci za velmi dobrou, 11(11%) odpovídajících se vyjádřilo, že jejich ekonomická situace je špatná a 2(2%) osob odpovědělo velmi špatnou. Na druhé straně je celkem pozitivní, že bezvýhodnou ekonomickou situaci neoznačil ani jeden z respondentů.

Z celkového počtu 103 respondentů pouze 5 respondentů odpovědělo, že se pokusilo o sebevraždu. 3(60%) respondenti uvedli dobrý ekonomický stav. 1(20%) respondent označil svoji ekonomickou situaci za špatnou a 1(20%) účastník prohlásil, že jeho ekonomická situace je velmi špatná.

Graf 3 - sociální postavení

Na otázku č. 6 odpovědělo celkem 103 respondentů z toho: 72 (70%) respondentů – v pracovním procesu, 9 (9%) respondentů – uchazeč o zaměstnání na ÚP, 4 (4%) respondenti – poživatel důchodu z důchodového pojištění, 18 (17%) respondentů – jiné (OSVČ, RP, student atd.)

Z celkového počtu 5 osob, které uvedly, že se pokusily o sebevraždu - 2(40%) osoby odpověděly, že jsou uchazeči o zaměstnání, 2(40%) osoby uvedly, že jsou OSVČ a 1(20%) osoba uvedla, že je v pracovním procesu. Z tohoto můžeme usuzovat, že osoby, které jsou v evidenci úřadu práce mají blíže k sebevražedným pokusům, z čehož můžeme usuzovat, že sociální situaci mají nelehkou. Dále osoby podnikající procházejí stresovými situacemi ze svého podnikání a podnikání jim přináší různé problémy a osoba, která uvedla, že je zaměstnaná lze snad říci, že její okolnosti, které ji přivedly k suicidálnímu pokusu mohou být různé.

Otázka č. 7 – Jaké je Vaše rodinná situace?

Tabulka 8 - test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku– vzdělání

<i>Rodinná situace</i>	<i>Pokus o sebevraždu</i>		<i>Součet</i>
	<i>Ano</i>	<i>Ne</i>	
<i>Svobodný/á</i>	0	23	23
<i>Ženatý – vdaná</i>	2	43	45
<i>Rozvedený/á</i>	3	16	19
<i>Druh – družka</i>	0	11	11
<i>Registrované partnerství</i>	0	3	3
<i>Vdovec - vdova</i>	0	2	2
<i>Součet</i>	5	98	103

Tabulka 9 - výpočet četností

$\frac{5 * 23}{103} = 1,1165$	$\frac{98 * 23}{103} = 21,8835$
$\frac{5 * 45}{103} = 2,1845$	$\frac{98 * 45}{103} = 42,8155$
$\frac{5 * 19}{103} = 0,9223$	$\frac{98 * 19}{103} = 18,0776$
$\frac{5 * 11}{103} = 0,5339$	$\frac{98 * 11}{103} = 10,4660$
$\frac{5 * 3}{103} = 0,1456$	$\frac{98 * 3}{103} = 2,8543$
$\frac{5 * 2}{103} = 0,0971$	$\frac{98 * 2}{103} = 1,9029$

Chí kvadrát vypočítáme pomocí vzorce $\frac{(P-O)^2}{O}$

např. pro hodnotu 0(1,1165) je $\frac{(0-1,1165)^2}{1,1165} = 1,1165$

$$\chi^2 = 1,1165 + 0,0156 + 4,6805 + 0,5339 + 0,1456 + 0,0971 + 0,0569 + 0,0008 + 0,2388 + 0,0272 + 0,0074 + 0,0049$$

$$\chi^2 = 6,9252$$

$$\chi^2_{0,05(4)} = 1,145477$$

$$1,145477 < 6,9252$$

Zamítáme **nulovou hypotézu**. Přijímáme **alternativní hypotézu**, která zní, že lidé kteří žijí osamoceně se častěji pokoušejí o sebevraždu než lidé kteří žijí v páru.

Otázka č. 8 – kdo se podle Vás častěji pokouší o sebevraždu?

Graf 4 - kdo se častěji pokouší o sebevraždu

Na otázku č. 8 odpovědělo celkem 103 respondentů, a to: 40 (39%) respondentů odpovědělo - ženy, 39 (38%) respondentů odpovědělo -muži, a 24 (23%) respondentů odpovědělo, že neví.

Pokud máme interpretovat výše uvedená data, tak z celkového množství 103 osob lze usuzovat, že pohlaví nerozhoduje o suicidálních pokusech. Naopak z 5 osob, které uvedly, že se o sebevraždu pokouší více mužů lze říct, že dotazované osoby se domnívají, že se muži více pokoušejí o sebevraždu. Proto se domnívám, že nelze přesně říci, které pohlaví více inklinuje k suicidálním pokusům.

Z celkového počtu 5 osob, které uvedly, že se pokusily o sebevraždu, odpověděly 3(60%) osoby, že se o sebevraždu více pokoušejí muži, dále 1(20%) osoba uvedla, že o sebevraždu se více pokoušejí ženy a 1(20%) osoba, že neví, kdo se více pokouší o sebevraždu, zda ženy či muži.

Otázka č. 9 – míváte někdy sebevražedné myšlenky?

Graf 5 - sebevražedné myšlenky

Na otázku č. 9 odpovědělo celkem 103 respondentů, a to: 1 (1%) respondent odpověděl často, 28 (27%) respondentů odpovědělo – někdy ano a 74 (72%) respondentů odpovědělo, že nikdy nemívají sebevražedné myšlenky

Z celkového počtu 5 osob, které uvedly, zda mívají sebevražedné myšlenky byla 1(20%) osoba, která mívá sebevražedné myšlenky často, dále 2(40%) osoby uvedly, že tyto

myšlenky jim přicházejí na mysl jen někdy a 2(40%) osoby uvedly, že nikdy neměly suicidální myšlenky. Zajímavé je, že na tuto odpověď ani jedna osoba, která se pokusila o sebevraždu, neopověděla slovem ANO. Opět z toho můžeme jen konstatovat, že se respondenti neradi přiznávají k těmto citlivým údajům

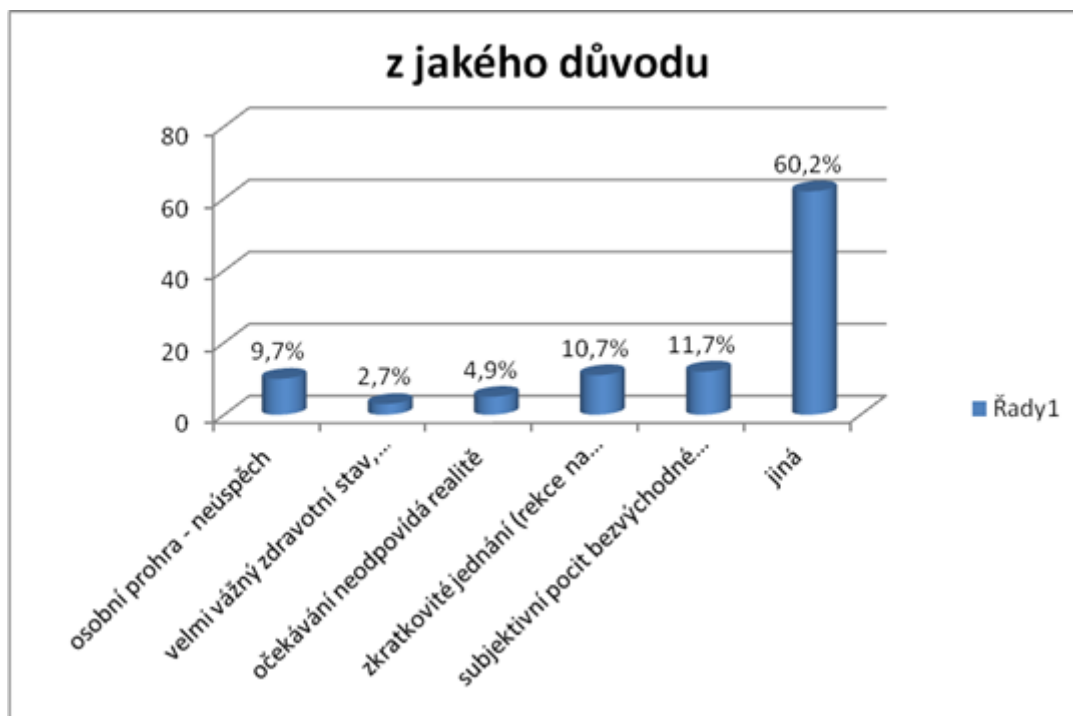
Otázka č. 10 – pokusil/a jste se někdy o sebevraždu?

Graf 6 - pokus o sebevraždu

Na otázku č. 10 odpovědělo celkem 103 respondentů, a to, 98 (95%) respondentů odpovědělo, že se nepokusilo o sebevraždu, 5 (5%) respondentů odpovědělo, že se již někdy o sebevraždu pokusilo. Dle Monestiera (2003) autora knihy Dějiny sebevražd, se uvádí, že více suicidálních pokusů se dopouštějí ženy. Jak již bylo uvedeno suicidálního pokusu dle našeho výzkumu se pokusilo „jen“ 5 osob z dotazovaných, a to 3 muži a 2 ženy. V této otázce se náš výzkum rozchází s výše uvedeným autorem.

Otázka č. 11 – pokud ano, z jakého důvodu?

Graf 7 - důvod

Na otázku č. 11 odpovědělo celkem 103 respondentů, a to: 10 (9,7%) respondentů odpovědělo, že by se o sebevraždu pokusilo v případě **osobní prohry – neúspěchu**, 3 (2,7%) respondenti odpověděli, že pouze ve **velmi vážném zdravotního stavu**, by se pokusili o sebevraždu, 5 (4,9%) respondentů prohlásilo, že se pokusili o sebevraždu v případě, že by **očekávání neodpovídalo realitě**, 11 (10,7%) respondentů by se pokusilo o sebevraždu v **případě zkratkovitě jednání, reakci na enormě strhující a emočně vyhrazenou situaci**, dále 12 (11,7%) respondentů **při subjektivním pocitu bezvýchodné situace, kde převažuje potřeba změny nad potřebou zemřít** se pokusilo o sebevraždu a 62 (60,1%) respondentů odpovědělo, pouze při **jiné** situaci např. „při souhře zde uvedených situací nebo naprosto z žádného“, „Trochu demonstrace, aby si mě partner opět konečně začal všímat, aby si uvědomil, co ztratil“, „nejsem budoucí sebevrah, i když poslední stádium rakoviny je důvodem“

Z celkového počtu 5 osob, které uvedly, že se o sebevraždu již pokusily, odpověděly na výše uvedenou otázku takto: 1(20%) osoba uvedla – očekávání neodpovídá realitě, 2(40%) osob označilo, že by se popř. pokusily o sebevraždu z důvodu zkratkovitě jednání, dále 1(20%) respondent se vyjádřil, že suicidální pokus zřejmě spáchal z důvodu

subjektivního pocitu, náhlý stav bezvýchodné situace a 1(20%) respondent jiná – ale odpověď není v dotazníku specifikována.

Otázka č. 12 – pokusil se někdo z Vašich blízkých o sebevraždu?

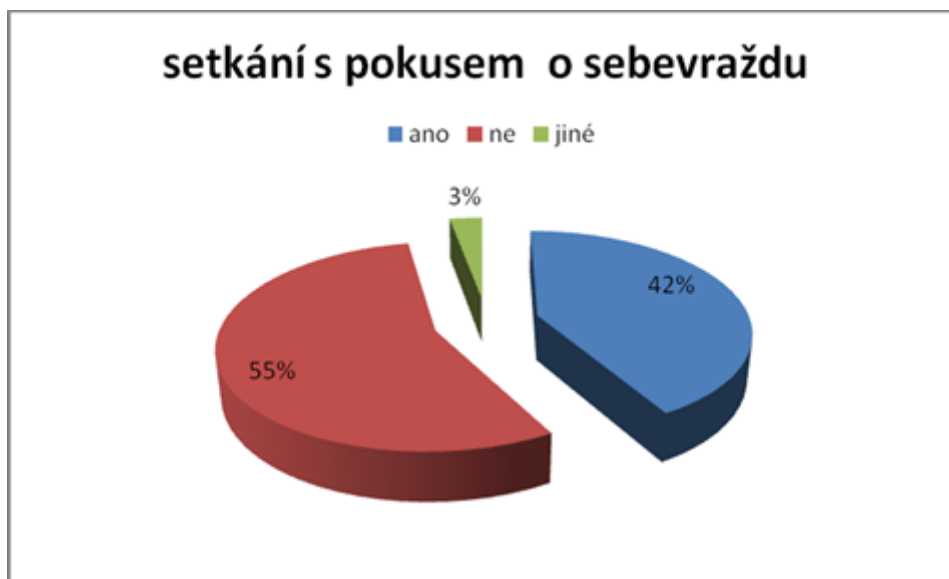
Graf 8 - pokus o sebevraždu osob blízkých

Na otázku č. 12 odpovědělo celkem 103 respondentů, a to odpovědi **ano** prohlásilo 34 (33%) respondentů, 43 (42%) respondentů odpovědělo **ne** a 26 (25%) respondentů odpovědělo, že **neví**, zda se někdo z jejich blízkých pokusl o sebevraždu

Opět bychom chtěli podotknout, že z celkového počtu 5 osob, které uvedly, že se o sebevraždu již pokusily, uvedlo na tuto otázku tyto odpovědi: 1(20%) že ano, že se o sebevraždu blízká osoba pokusila. Docela zvláštní odpověď udali 4(80%) respondenti, kteří uvedli, že neví, zda jejich blízká osoba se o sebevraždu již pokusila, i když sami prohlásili, že ano.

Z celkového počtu respondentů se ovšem prokázalo, že 33% dotazovaných má osobní zkušenost se sebevraždou či pokusem ve vztahu k lidem, ke kterým je citově či jinak vázán.

Otázka č. 13 – setkal/a jste se s pokusem o sebevraždu?

Graf 9 - setkání s pokusem o sebevraždu

Na otázku č. 13 odpovědělo celkem 103 respondentů, a to: 43 (42%) prohlásilo, že se s pokusem o sebevraždu setakalo, 57 (55%) respondentů odpovědělo **ne** a ve třech případech 3 (3%) respondenti napsali **jiné**, např. „dotkla se mě sebevražda hudebního skladatele Karla Svobody, neboť jsem byla jeho fanouškem“.

Z celkového počtu 5 osob, které uvedly, že se o sebevraždu již pokusily, bylo zodpovězeno 1(20%) respondentem, že se ve svém širším okolí se suicidálním pokusem již setkalo a 4(80%) respondentů odpovědělo, že se se suicidálním pokusem nikdy neseťkalo.

Je zajímavé, že z celkového počtu 55% respondentů uvedlo, že se neseťkali s pokusem o sebevraždu ve svém okolí a 42% uvedlo, že se setkalo se suicidálním pokusem. Domníváme se, že respondenti nechtěli tuto smutnou realitu cele přiznat z důvodu, nějaké „osobní ochrany“. Kdy si nechtějí připouštět, že k těmto smutným okamžikům dochází.

Otázka č. 14 – myslíte si, že se dá sebevraždě nějak předejít?

Graf 10 - dá se sebevraždě předejít

Na otázku č. 14 odpovědělo celkem 103 respondentů – 16 (15%) respondentů se vyjádřilo, že **ano**, že se dá sebevraždě nějak předejít, 50 (49%) respondentů prohlásilo, že **většinou ano** dá se sebevraždě předejít, 17 (16%) respondentů odpovědělo **spíše ne**, 2 (2%) respondentů odpovědělo slovem **ne**, **nevím**, odpovědělo 16 (16%) respondentů a 2 (2%) respondentů prohlásilo **jiné**, např. „Pokud chce člověk pomoci aby nespáchal sebevraždu, musí to říci.“ „Do hlavy mu nikdo nevidí a pokud ne, když se pro to někdo rozhodne nejspíš mu v tom nikdo nezabrání ....“

Lze sebevraždě nějak předejít? Z výše uvedeného je patrné, že celkem 66% respondentů se k této otázce, přiklání optimističtější verzi daného problému a 19% odpovědělo pesimističtěji.

Opět se podíváme na 5 osob, které uvedly, že se o sebevraždu již pokusily a zjistíme jejich odpovědi. 3(60%) respondentů se také projevílo kladně, a to že se dá většinou sebevraždě nějak předejít. K odpovědi „spíše ne“ se vyjádřila 1(20%) osoba 1(20%) prohlásila, že neví.

Otázka č. 15 – je sebevražda podle Vás řešení problémů?

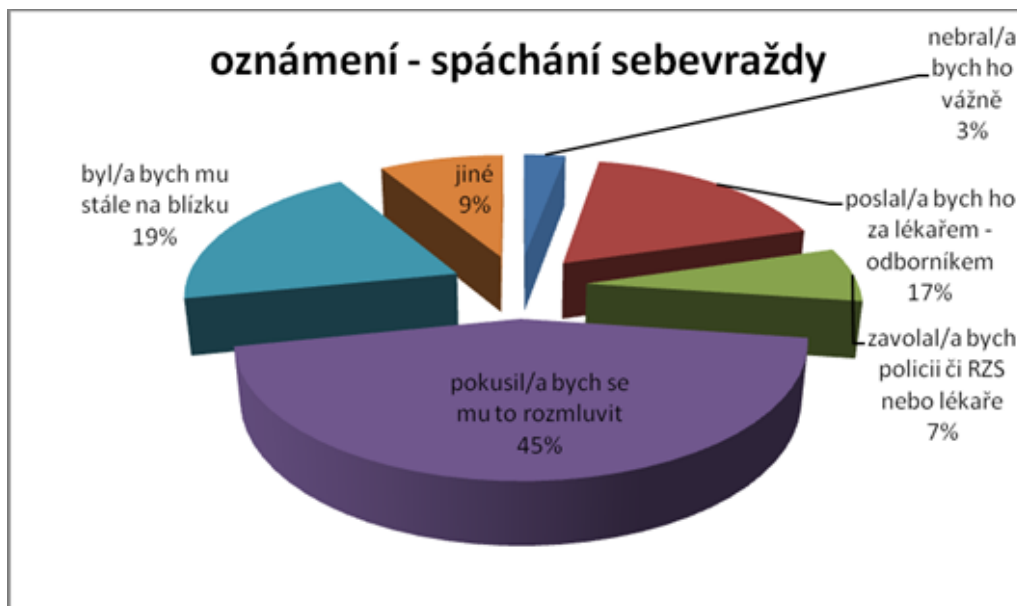

Graf 11 - sebevražda – řešení problémů

Na otázku č. 15 odpovědělo celkem 103 respondentů, a to 1 (1%) respondentů odpovědělo **ano**, 29 (28%) respondentů se vyjádřilo **někdy ano**, 32 (31%) respondentů prohlásilo že **neví**, a 41 (40%) respondentů odpovědělo **jiné**, např. „v momentálním rozpoložení to tak někdo může vnímat“, „Myslím si, že ne. Často je tak přesouvána zodpovědnost " problém " na někoho jiného“ a „ne, vše se dá vyřešit“ Pouze jeden člověk z dotazovaných považuje sebevraždu za řešení problémů, 29 osob sebevraždy připouští 73 osob se staví k danému tématu ambivalentně (rozporně), což můžeme interpretovat jako nevyjasněný postoj (nevím, jiné).

Z celkového počtu 5 osob, které prohlásily, že se o suicidium pokusily, byla právě ona 1(20%) osoba, která odpověděla, že sebevražda je řešením problému, dále se 1(20%) respondent vyjádřil, že někdy je suicidium řešením problému a 1(20%) osoba neví, zda je suicidium řešením problému a 2(40%) osob prohlásilo, že neví, zda je toto rozhodnutí řešením problému.

Otázka č. 16 – jak byste jednal/a pokud by Vám někdo oznámil, že chce spáchat sebevraždu?

Graf 12 – oznámení – spáchání sebevraždy

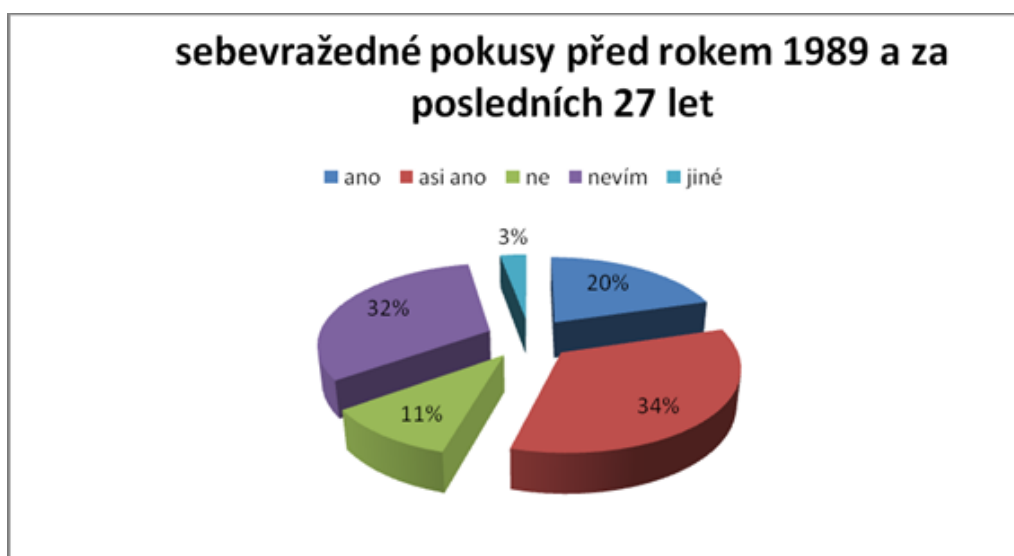
Na otázku č. 16 odpovědělo celkem **103 respondentů** – **3 (3%)** respondentů se vyjádřila, že by **jedince nebral/a vážně**, **18 (17%)** respondentů by jedince poslalo **za lékařem – odborníkem**, **7 (7%)** respondentů by **zavolalo policii či RZS nebo lékaře**, **46 (45%)** respondentů prohlásilo, že by se dotyčného **pokusilo sebevraždu rozmluvit**, **20 (19%)** respondentů by bylo s jedincem **stále na blízku** a **9 (9%)** respondentů prohlásilo **jiné**, např. „Záleží z jakého důvodu, např. těžká nevléčitelná choroba - potom bych nedělal nic.“ Z vyprávění zaměstnankyně RZS jsem pochopila, že volat policii ani RZS nemá smysl... Nevědí co s ním“, „Pokud je přesvědčený, že jiná možnost není. Je mi lito. V cestě bych mu nebránil.“

Z celkového počtu **5 osob**, které se již o sebevraždu již pokusily se vyjádřily: **1(20%)** osoba by jedince poslal za lékařem – odborníkem, **2(40%)** respondentů by se obrátilo na policii či RZS, **1(20%)** respondent by se pokoušel tento sebevražedný pokus rozmluvit a **1(20%)** osoba by byla takto uvažujícímu jedinci stále na blízku.

Z toho nám vyplývá, že z celkového počtu respondentů se **3%** osob vyjádřila, že by jedince nebrala vážně, což lze považovat za pózu nezájmu okolí nebo sobectví. Pozitivní je to, že toto procento lidí je velmi malé. 17% dotazovaných by jedince poslalo za lékařem-odborníkem, což můžeme interpretovat jako racionálnější, ale i jako možné

odmítání osobní angažovanosti. Ale domníváme se, že toto řešení lze hodnotit jako racionální proto, že přivolaná pomoc má zkušenosti nebo odborné znalosti než respondent. Dále **45%** dotazovaných by se pokusilo sebevraždu rozmluvit. V tomto bodě je zřejmé, že existuje poměrně nízká osvěta ve vztahu k sebevražednému chování, že lidé si neuvědomují, že neodborný zásah by mohl situaci naopak zhoršit. Jako racionálnější se jeví postoj **19%** respondentů, kteří by byli s jedincem, který dal najevo spáchání sebevraždy stále nablízku. Je ovšem nutné si uvědomit, že toto chování „zachráníce“ by mohlo mít i opačný efekt. Jinou odpověď nabídlo **9%** respondentů. Pokud tuto otázku shrneme, docházíme k závěru, že vyšší procento lidí podceňuje odbornou intervenci

Otázka č. 17 – myslíte si, že před rokem 1989 bylo méně sebevražedných pokusů než za posledních 27 let?

Graf 13 – sebevražedné pokusy před rokem 1989 a za posledních 27 let

Na poslední otázku odpovědělo celkem **103 respondentů**, a to : **21 (20%)** respondentů prohlásilo **ano**, **35 (34%)** respondentů se vyjádřilo, že **asi ano**, **11 (11%)** respondentů odpovědělo **ne**, **nevím** odpovědělo **33 (32%)** respondentů a **3 (3%)** odpovědělo **jiné**, a to: „nevím zcela přesně, ale spíš si myslím, že se o tom nemluvilo, nemohlo se to publikovat“, „Každá doba přinese svůj počet sebevražd. Durkheim.“, „spíše z jiných důvodů“

56(54%) respondentů na otázku odpovědělo, že sebevražedné tendence mají stoupající trend, dalších 44(43%) se prezentovalo přímým nevyjádřením se a pouze 11(11%) se domnívá, že ne, že v průběhu let nedochází ke zvýšenému počtu sebevražd. Zdá se, že některé ze zátěžových jevů, za posledních 27 let s sebou přináší větší tlak nejen na psychiku člověka, a tím i větší tendence hodnotit současnou situaci jako rizikovou. Lze se tedy ztotožnit s Durkheimem, že každá doba, přináší svůj počet sebevražd.

7 SHRNU TÍ PRAKTICKÉ ČÁSTI

Z daného výzkumu můžeme konstatovat, že téma sebevražedného jednání je tématem aktuálním, ale bohužel v literatuře stále poněkud opomíjeným a málo publikovaným. Publikace, které jsme použili, a byly dostupné, se zabývaly sebevražedným chováním pubescentů a adolescentů, a na druhém místě sebevražednými pokusy a dokonanými sebevraždami seniorů. Kategorii středního věku není věnována taková pozornost, jak si toto věkové období zaslouhuje. Skutečnost, že odpověděl plný počet dotazovaných a nebylo nutné žádný dotazník vyřadit pro neúplnost či nepochopení tématu, lze konstatovat, že lidé v námi vybrané věkové kategorii považují sebevraždu za jednu z důležitých problémů současné doby. Zajímavé je zjištění, že v otázce, která zjišťovala, zda respondenti někdy mívají sebevražedné myšlenky ve výrazném počtu negovali, což neodpovídá realitě. Otázkou je, zda tento postoj lze hodnotit jako disimulaci (odmítání).

Za povšimnutí stojí i odpovědi na otázku týkající se případného motivu sebevražedného jednání. 60,2% z dotazovaných preferovalo před konkrétní odpovědí položku „jiná možnost“ ale žádný další vyhraněný motiv nebyl uveden, i když srovnání s jinými obdobnými průzkumy nemám k dispozici, jeví se mi i tato skutečnost jako významná proto, že je možno ji interpretovat jako odpověď uhýbavou, která může být projevem neochoty konkretizovat svůj postoj stejně, jako existuje možnost, že jde o odmítání projevení názoru na téma, které se může v užší či širší rovině respondenta dotýkat.

Práce je založena na kvantitativním výzkumu. Pro výzkum jsme si vytvořili dotazník na serveru SURVIO, který jsme respondentům rozeslali přes sociální síť – facebook. Tento dotazník obsahuje uzavřené a polouzavřené otázky. Dotazníkové šetření bylo zaměřeno na osoby ve věkové kategorii 35 až 55 let. Výzkumného šetření se zúčastnilo celkem 103 respondentů, z toho 69 žen a 34 mužů. V příloze této práce je přiložen vzor dotazníku.

Ve výzkumné části jsme se zaměřili na tyto otázky:

1. Má zdravotní stav vliv na suicidální chování?

H_0 zdravotní stav jedince nemá vliv na pokus o sebevraždu

H_A jedinci se špatným zdravotním stavem se častěji pokoušejí o sebevraždu

V otázce, kde jsme zjišťovali, zda má, zdravotní stav vliv na pokus o sebevraždu vplynulo, že byla potvrzena alternativní hypotéza. A bylo v našem výzkumném šetření potvrzeno, že lidé se špatnějším zdravotním stavem se častěji pokoušejí o

sebevraždu. Je nám známo, že zdravotní problémy, zdravotní stav se suicidalním chováním určitým způsobem souvisejí. Např., se jedná o jedince, kteří trpí chronickou bolestí, karcinogenním onemocněním atd. Hrozba suicidalního chování většinou přetrvává i po ukončení léčby z depresivního chování či závislosti na alkoholu. Dále se uvádí, že u jedinců, kteří trpí více chorobami je riziko pokusu o sebevraždu velmi vysoké. Jako hlavní důvody sebevražedného jednání jsou v Japonsku uváděny právě zdravotní problémy.

2. Má vliv vzdělání na pokus o sebevraždu?

H_0 úroveň vzdělání nemá vliv na pokus o sebevraždu

H_A u lidí s nižším vzděláním je více pokusů o sebevraždu než u lidí s vyšším vzděláním

Pokud se jedná o otázku, ve které jsme zjišťovali míru vzdělání, vyplynulo z výzkumného šetření, že úroveň vzdělání v námi provedeném výzkumu nemá vliv na suicidalní jednání. V naší hypotéze jsme potvrdili nulovou hypotézu, která nám námi provedený výzkum potvrdila, i když v literatuře Monestier (2003) uvádí, že pokusů o sebevraždu je více u vysokoškolsky vzdělaných jedinců.

3. Má vliv rodinný stav na pokus o sebevraždu?

H_0 rodinná situace nemá vliv na pokus o sebevraždu

H_A lidé žijící osamoceně se častěji pokoušejí o sebevraždu

U této otázky jsme zjišťovali, zda má osamocení vliv na suicidalní jednání, jsme zamítli nulovou hypotézu a potvrdili hypotézu alternativní, kterou přijímáme jako prokázanou. Osamocení lze z hlediska tohoto výzkumu považovat za sociální faktor, mající vliv na sebevražedné chování.

Pokud máme ze zjištěných údajů stanovit nějaký závěr, tak můžeme říci, že zdravotní stav jedince a jeho rodinná situace má vliv na pokusy o sebevraždu. Pouze u vzdělání jedince nebylo zcela prokázáno, že by mělo nějaký vliv na suicidalní jednání.

Nebylo prokázáno, že lidé s nižší úrovní vzdělání se více pokoušejí o sebevraždu, i když v literatuře uvádí, že lidé právě s vyšším vzděláním se častěji pokoušejí o sebevraždu. Dále z průzkumu vyplynulo, že větší zájem o danou tematiku měly více ženy. Pro dané téma nebylo signifikantní sociální postavení. V části zaměřené na názory dotazovaných osob na sebevražedné pokusy, myšlenky, postoj k suicidalnímu jednání atd., jsme zjistili,

že respondenti se vyjadřovali ve větší míře tak, že nemají sebevražedné myšlenky - tendence. Pro naši společnost je toto zjištění jistě pozitivní, přesto bychom neměli zapomínat na prevenci – informovanost společnosti. V tomto bych viděla i práci sociálních pedagogů, kteří při práci s klienty mohou jejich tíživou či problémovou situaci probrat a pomoci jim najít řešení.

ZÁVĚR

V této bakalářské práci jsem se zaměřila na možné sociální příčiny pokusu o sebevraždu věkové skupiny 35 - 55 let. Stanovila jsem si výzkumné otázky, zabývala jsem se výzkumnými otázkami a následně jsem si stanovila hypotézy k popření či jejich potvrzení. Použila jsem kvantitativní formu výzkumu. Výsledky výzkumu ukazují, že z testovaných hypotéz bylo zjištěno, že zdravotní stav jedince i rodinná situace může vést k suicidálním pokusům jedinců. Pouze míra vzdělání nemá na sebevražedný pokus vliv.

Realizaci tématu Sebevražda a její možné sociální příčiny jsem zjistila, že jde o téma, které je v současné době málo rozpracované z hlediska teorie i výzkumu. Jde o téma, které je stále aktuálnější. Sociální prostředí, sociální problémy se stávají nejen v průběhu života člověka, ale i na časové ose stále frekventovanější a závažnější, a toto téma může navodit kladení dalších otázek, dalších hypotéz a rozšíření znalostí o mechanismu jakým působí i sociální faktory na zvládání zátěžových situací vedoucích k pokusu o sebevraždu. Jedinci předpokládají, že každý pokus o sebevraždu je řešení aktuálního problému, dlouhotrvajícího stresu či problému osobního selhání. Tyto pokusy mohou vyvolat sebevražedné jednání, které může vyústit až k dokonané sebevraždě. Každý suicidální pokus, by měl být považován za volání o pomoc, které by mělo být bráno jako signál, že jedinec zátěžovou situací nezvládá.

Skutečnost, že většina respondentů vybírá jako možnost pomoci laickou komunikaci, mohu konstatovat, že do budoucna by bylo vhodné věnovat více pozornosti nejen osvětě, ale i rozšíření možností odborné intervence. Cíle stanovené v úvodu práce jsem tak naplnila.

Práci jsem strukturovala do klasické podoby. Byla rozdělena na část teoretickou, kde jsem se pokusila nastínit základní myšlenky autorů, jež se zabývali sebevražedným jednáním a pokusů o sebevražedné jednání.

Druhou polovinu práce tvořila praktická část, o jejíchž výsledcích jsem informovala výše.

Další využití práce vidím v informování například studentů o příčinách pokusů o sebevraždu. Práce by mohla sloužit jako jeden z materiálů pro výuku předmětů týkajících se rizikového chování nebo předmětů zaměřených na prevenci či tvorbu preventivních programů.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Knižní zdroje

- [1] DURKHEIM, Émile., *Suicide. A study in sociology*. Glencoe: Free Press, 1951. ISBN 0-20399432-9 Master e-book
- [2] FRANKEL, Bernard a Rachel KRANZOVÁ. *O sebevraždách*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1998. ISBN 80-7106-234-0
- [3] HÖSCHL, Cyril. *Odpovědi bez konce*. Praha: Galén, 2003, 144 s. ISBN 80-7262-219-6
- [4] CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007, 265 s. ISBN 978-80-247-1369-4
- [5] KOUTEK, Jiří a Jana KOCOURKOVÁ. *Sebevražedné chování*. Praha: Portál, 2007. 127 s. ISBN 978-80-7367-349-9
- [6] MASARYK, Tomáš Garrigue. *Sebevražda hromadným jevem společenským moderní osvěty*. Praha: Masarykův ústav AV ČR 2002. 5. vyd., 221 s. ISBN 80-86495-13-2
- [7] ONDREJKOVIČ, Peter a kolektiv. *Sociálna patológia*. Bratislava: SAV, 2009. ISBN 978-80-224-1074-8
- [8] MONESTIER, Martin. *Dějiny sebevražd: Dějiny techniky a zvláštnosti dobrovolné smrti*. Praha: Dybbuk, 2003, 1.vyd 414 s. ISBN 80-903001-8-9
- [9] ŠVESTKA, J. a kol. *Akutní psychiatrie*, Brno: Masarykova univerzita, 1993.
- [10] VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2008. 4. vyd. 872 s. ISBN 978-80-7367-414-4

Legislativa

Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009 trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11, s. 354. Dostupné také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>.

Internetové zdroje

- [11] Émile Durkheim. *Dejiny sociologie.cz* [online]. 2016 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://www.dejiny sociologie.cz/emile-durkheim/>.
- [12] Sebevražda. *Wikipedia.org* [online]. 2016 [cit. 2016-04-22]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Sebevražda>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Atd. A tak dále

Např.. Například

Tzv. Tak zvaně

SEZNAM OBRÁZKŮ

<i>Obrázek 1 - Schéma suicida Koutek, Kocourková (2003, s. 30)</i>	24
<i>Obrázek 2 - Kontinuální model suicidálního jednání Koutek, Kocourková (2003, s. 30)</i>	25

SEZNAM GRAFŮ

<i>Graf 1 - sexuální orientace</i>	35
<i>Graf 2 - ekonomická situace</i>	39
<i>Graf 3 - sociální postavení</i>	40
<i>Graf 4 - kdo se častěji pokouší o sebevraždu</i>	42
<i>Graf 5 - sebevražedné myšlenky</i>	43
<i>Graf 6 - pokus o sebevraždu</i>	44
<i>Graf 7 - důvod</i>	45
<i>Graf 8 - pokus o sebevraždu osob blízkých</i>	46
<i>Graf 9 - setkání s pokusem o sebevraždu</i>	47
<i>Graf 10 - dá se sebevraždě předejít</i>	48
<i>Graf 11 - sebevražda – řešení problémů</i>	49
<i>Graf 12 – oznámení – spáchání sebevraždy</i>	50
<i>Graf 13 – sebevražedné pokusy před rokem 1989 a za posledních 27 let</i>	51

SEZNAM TABULEK

<i>Tabulka 1 - Počet sebevražd v českých zemích.....</i>	14
<i>Tabulka 2 - Sebevražedné pokusy v CR na 100 000 obyvatel daného věku podle statistiky.....</i>	20
<i>Tabulka 3 - pohlaví.....</i>	35
<i>Tabulka 4 - test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku– zdravotní stav.....</i>	36
<i>Tabulka 5 - počet četností.....</i>	36
<i>Tabulka 6 - test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku– vzdělání.....</i>	37
<i>Tabulka 7 - výpočet četností.....</i>	38
<i>Tabulka 8 - test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku– vzdělání.....</i>	41
<i>Tabulka 9 - výpočet četností.....</i>	41

SEZNAM PŘÍLOH

- I. Dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Dobrý den,

jsem studentkou III. ročníku FHS - UTB ve Zlíně a chtěla bych Vás touto cestou požádat o vyplnění dotazníku na téma „**Sebevražda a její možné sociální příčiny**“

Dotazník je anonymní určený náhodně vybraným osobám ve věku 35 až 55 let. Údaje, které mi poskytnete, budou sloužit pouze pro účely mého výzkumu.

V dotazníku je 17 otázek, na každou otázku odpovídejte prosím, pouze jednou z daných možností. Dotazník Vám zabere cca 5 – 10 min.

Děkuji Vám za jeho vyplnění.

otázka č. 1 – pohlaví

- muž
- žena

otázka č. 2 – jaká je Vaše sexuální orientace?

- heterosexuál
- bisexuál
- homosexuál
- transexuál

otázka č. 3 – svůj zdravotní stav považuji za:

- výborný
- dobrý
- uspokojivý
- špatný
- velmi špatný

otázka č. 4 – jaké je Vaše vzdělání

- základní
- střední s výučním listem
- střední s maturitou
- vyšší odborné
- vysokoškolské

otázka č. 5 – svoji ekonomickou situaci považují za :

- velmi dobrou (příjmy převažují nad výdaji)
- dobrou (příjmy pokrývají výdaje)
- špatnou (příjmy jsou nižší než výdaje)
- velmi špatnou (příjmy nepokrývají celé výdaje)
- bezvýhodnou – dlouhotrvající a s malou nebo žádnou šancí k řešení, exekuce, insolvence atd.)

otázka č. 6 – jaké je Vaše sociální postavení

- v pracovním procesu
- uchazeč o zaměstnání na ÚP
- poživatel důchodu z důchodového pojištění
- jiné (uveďte vlastními slovy) .....

otázka č. 7 – jaká je Vaše rodinná situace

- svobodný/á
- ženatý-vdaná
- rozvedený/á
- druh - družka

- registrované partnerství
- vdovec – vdova

otázka č. 8 – kdo se podle Vás častěji pokouší o sebevraždu?

- ženy
- muži
- nevím

otázka č. 9 – míváte někdy sebevražedné myšlenky?

- ano
- často
- někdy ano
- nikdy

otázka č. 10 – pokusil/a jste se někdy o sebevraždu?

- ano
- ne
- pokud ano - kolikrát

otázka č. 11 – pokud ano, z jakého důvodu?

- osobní prohra – neúspěch
- velmi vážný zdravotní stav, pocit zátěže pro rodinu (ireverzibilní), pocit zbytečnosti, ztráta emočních vazeb
- očekávání neodpovídá realitě
- zkratkovité jednání (reakce na náhlou enormně strhující a emočně vyhrazenou situací)

- subjektivní pocit bezvýchodné situace, kde převažuje potřeba změny nad potřebou zemřít

otázka č. 12 - pokusil se někdo z Vašich blízkých o sebevraždu?

- ano
- ne
- nevím

otázka č. 13 – setkal/a jste se s pokusem o sebevraždu?

- ano
- ne

otázka č. 14 – myslíte si, že se dá sebevraždě nějak předejít?

- ano
- většinou ano
- spíše ne
- ne
- nevím
- jiný názor , vyjádřete vlastními slovy.....

otázka č. 15 – je sebevražda podle Vás řešení problémů?

- ano
- někdy ano
- ne
- nevím

otázka č. 16 - jak byste jednal/a pokud by Vám někdo oznámil, že chce spáchat sebevraždu

- nebral/a bych ho vážně
  - poslal/a bych ho za lékařem- odborníkem
  - zavolal/a bych policii či RZS nebo lékaře
  - pokusil/a bych se mu to rozmluvit
  - byl/a bych mu stále nablízku
  - nevím
  - vlastní názor (prosím vypsát)

.....
.....
.....

otázka č. 17 – myslíte si, že před rokem 1989 bylo méně sebevražedných pokusů než za posledních 27 let?

- ano
- asi ano
- ne
- nevím

Děkuji Vám za Váš čas a odpovědi, které jste mi poskytli

Oldřiška Vejmolová

e-mail: oldsvag@email.cz